

الرَّد الوافرُ على الأئِثم الفاجر

يعني

د یار رسول الله آواز

مؤلف

ابو محمد امین اللہ البشاوی

حَفَظَهُ اللهُ تَعَالٰی

مکتبہ محمدیہ

منگل مارکیٹ بیرون گنج پشاور

Ketabton.com

کل حقوق محفوظ دی

کتاب ————— «د یار رسول الله آواز» (بے مطلبه چغه)

مؤلف ————— شیخ القرآن والحديث ابو محمد امين الله

البشاورى حفظه الله ورعاه

کمپوزنگ ————— ابوزهير سيف الله البشاورى (عفى الله عنه)

تاریخ ————— (۱۴۳۱ھ محرم الحرام ۲۹)

ضبع دوم ————— الموافق (۲۰۱۰/۱/۱۵ء)

ناشر

مکتبه محمدیه

بیرون گنج گیت منگل مارکیت پینسور بنار

03018828402 ولی الله

الْحَمْدُ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ
أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مِنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضِلْ
فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ ۝

اما بعد : الله رب العالمين خپل رسول محمد ﷺ ټول
امت ته راليرلې دى، دى دپاره چه امت كښ د الله په ذات او
صفاتو يقين راشي او د ايمان او د توحيد په نور باندې
رنگ شى، او د هر قسم شرك، كفر، بدعت او د ضلال نه
بچ پاتې شى، او دا په هر نبى فرض وى چه هغه به خپل
امت ته د خير خبرې وړاندې كوى او د ټولو غلطو او شري
خبرو نه به ئې منع كوى لكه دا خبره په صحيح حديث د
مسلم (۱۲۶/۲) او ابن ماجه (رقم: ۳۹۵۶) كښ راغلى ده
(إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ قَبْلِي إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ يَدُلَّ أُمَّتَهُ عَلَى مَا
يَعْلَمُهُ خَيْرًا لَهُمْ وَيُنْذِرَهُمْ مَا يَعْلَمُهُ شَرًّا لَهُمْ الحديث).

وَالرَّسُولُ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، ذَلِكَ خَيْرٌ
وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿النساء/ ۵۹﴾

(که ستاسو په څه خبره کښ جگړه راشی نو الله اود
هغه رسول ته ئې واپس کړی، که چرې ایمان لری په الله او
په ورځ روستنی، دا کار ډیر غوره او ښائسته انجام والدی)
علامه ابن کثیر ددې آیت لاندې لیکي: «هرخوک چه
فیصله د الله کتاب او د رسول الله ﷺ سنت ته نه پیش
کوی نو هغه کافر دی»۔ (تفسیر ابن کثیر ۱/ ۵۱۸)

او هغه مسئله دا ده چه آیا «یا محمد» او «یا رسول الله»
وئیل د رسول الله ﷺ د وفات نه روستو یا د وړاندې (جدا)
ځای نه غائبانه آواز کول جائز دی او که نه؟ ددې مسئلې
تحقیق تاسو دلته اؤگوری او بیا د ځان سره انصاف اؤکړی،
اودا اؤوایی چه «اللَّهُمَّ اسْتَهْدِيكَ لَارْشِدِ أَمْرِي»
(ایه الله! زه تا نه د ډیر هدایت والا خبره غواړم)۔

او په اخلاص سره داسې اؤوایی:
﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

(ایه الله! ما ته نیغه لاره اوښایه!)۔

له هغه اؤگده دعاء اولوله کومه به چه رسول الله ﷺ په

(زمانه مخکښ هیڅ نبی داسې نشته چه مگر په هغه
باندې دا لازم وه چه خپل امت ته به هغه خیر ښائی کوم
چه ده ته معلوم دی او یروی به ئې د هغه شر نه چه ده ته
معلوم دی)۔

نو که یو سرې وائی چه دا مسئله د رسول الله ﷺ نه
سقل شوی نه ده، لیکن د خیر خبره ده، نو عمل پرې
ستحب دی، نو غلط وائی، ددې مذکوره حدیث نه
مخالف ده۔

نو هره مسئله باندې دلیل د قرآن او د سنت صحیحه
رد اجماع نه پیش کول فرض دی، که هغه د عقیدې
مسئله وی او که د احکامو سره تعلق لری۔

هرکله چه دا معلومه شوه نو دلته بعضې ناپوهانو یوه
مسئله خلکو ته پیش کړې او پیش کوی ئې بلکه په
ساجدو کښ ئې لیکي او خوک چه په هغه مسئله رد
وی، نو هغوی ورته کافر او بې دینه وائی، نور اځئی چه دا
مسئله په قرآن او سنت کښ اؤگورو، ځکه چه د اختلاف
ختمولو دپاره الله تعالی قرآن او احادیث رالیرلی دی۔

الله تعالی فرمائی: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ

(چالہ چہ یو صفت نہ وی ور کرے شوے او هغه ئے خار
کنیں بنکاره کوی، دا داسے دے لکه د دروغو دوه جامے ئے
چہ اغوستی وی)

نوزہ اوس - ان شاء الله - پدے رسالے سره جواب ورکوم
تول اهل بدعت ته او هغوی دے دا اوگوری او دارساله
یواخے دا مسئله نه ذکر کوی بلکه دا مشتمله ده په ډیرو
قواعدو او اصولو او دلائل شرعیو باندے نو - ان شاء الله -
چہ زیاته مفیده به وی، ځکه چہ ما په خوب کنیں ددے
کسانو رغړول او ذلیل کول لیدلی دی، پس داستخاره
کولو نه.

دے رساله کنیں به د حق دلائل مخکنیں ذکر کیږي
تفصیلاً او بیا به د باطل پرستو څه دلیلونه او د هغه
صحيح جوابونه ذکر کیږي - ان شاء الله -

وما توفیقی الا بالله علیه توکلت والیه انیب
(ثلاثاء صفر المظفر ۲۰/۱۲/۱۴۰۱ هجری)

○○○○○○○

تهجدو کنیں لوستله :
(اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) تر
آخر پورے۔ نو الله پاک به حق در نصیب کړی، هر طرف ته
چه وی۔

او ددے رسالے باعث په مونږ باندے ډیر علماء وو او
مولوی اسد الله ننګر هاري ما ته یوه رساله راوړله چه د
هغه نوم «احسن المآرب» دے او په هغه کنیں ئے غیر الله ته
چغه وهل جائز کړی دی، او هر غائب ته آواز کول ئے حلال
ګنړلی دی چه دهغه رسالے نه زمونږ ګرد و نواح ډیرو
مبتدعینو استدلالات کول ځکه د دوی په نزد د شامی
عبارت د قرآن او حدیث نه زیات اهمیت لری، شامی څه
چه هره توره کرځه د دوی په نزد معتبر دلیل دے، تردے چه
یو په نوم ملا ما پسے د ډیرو کتابونو حوالے راوړلې چه
هغه کتابونه هغه لیدلی هم نه دی، لیکن د دغه مذکوره
رسالے نه ئے لیکل کړی وو۔

او ددے مثال حدیث کنیں دے : (الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ
كَالْبَيْسِ ثَوْبِي زُورٌ) (بخاری ۷۸۵۱۲) مسلم (۲۰۶۱۲)

نرمذی (۲)

د حق پرست دلیلو نه او تائیدات

هره مسئله قرآن او سنت کښ شته نو اول د هغه نه
دلیل ذکر کول ضروری وی او قرآن او سنت ناقص نه دی
لکه څرنگ چه باطل پرست دا غلط گمان لری :

اول عظیم دلیل د قرآن کریم نه :

(قال الله تعالى في قوله الصادق :

﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا ۖ
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا ۚ فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ
يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

(سورة النور آیت ۶۳ پاره ۱۸)

(الله رب العزت فرمائی: مه گرځوئ آواز رسول الله ته په
خپل مينځ کښ داسه لکه تاسو چه يو بل ته آواز کوئ،
الله هغه کسان پیژنی چه ستاسو نه پتیري، پس اودې
یریري هغه کسان چه د رسول الله ﷺ د امر او حکم
خلاف کوئ چه یا خوبه پرې فتنه راشی او یا به د سیري

دوی ته دردناک عذاب)

دا د آیت حاصل دا دی- ددې آیت کریمه په تفسیر کښ
د حق پرست علماؤ تفسیرونه او گوره !

علامه ابن کثیر (۳/۶۰۳) کښ فرمائی :

(قَالَ الضَّحَّاكُ: كَانُوا يَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ يَا أَبَا الْقَاسِمِ
فَنَهَاهُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ ذَلِكَ إِعْظَامًا لِلنَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَقُولُوا يَا
نَبِيَّ اللَّهِ، يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَكَذَا قَالَ مُجَاهِدٌ وَسَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ
وَقَالَ قَتَادَةُ: أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يُهَابَ نَبِيُّهُ ﷺ وَأَنْ يُحَجَّلَ وَأَنْ يُعْظَمَ
وَأَنْ يُسَوَّدَ)

(ضحاک وئیلی چه صحابه کرامو به رسول الله ﷺ ته
یا محمد او یا ابا القاسم وئیلو نو الله تعالی ددې نه منع کړل
دپاره د تعظیم د نبی ﷺ او ورته ئے اوفرمايل : چه داسه
وايي یا نبی الله او یا رسول الله- دغه شان خبره مجاهد او
سعید بن جبیر کړیده او قتاده وئیلی دی چه الله تعالی
حکم فرمائیله دې چه د هغه د نبی د حکم نه هیبت او کرې
شی او د هغه تعظیم او اجلال او اکرام او کرې شی)-

حاصل دا دی چه دې آیت کښ الله پاک د (یا محمد) د
وئیلو نه منع کړې ده، ځکه دا د نبی ﷺ په ادبی ده، او د

نبی علیه السلام مشروع تعظیم کول پکار دی، دایو تفسیر دے پدے آیت کنب نو چه قرآن د (یا محمد) نه منع اوکړه نو بیا کوم کس دے چه هغه پدے کنب اجازت ورکړی او که نه دا آیتونه ستاسو په نزد هیڅ حقیقت نه لری یا منسوخ شوی دی، لکه په هر ځای کنب دا خلق وائی چه دا منسوخ شوی دی او دا منسوخ دی، دارنگه د قرآن په مقابله کنب د بل کتاب هیڅ حیثیت نه شته، چه انسان هغه پیش کړی او دا به مفصله روستو راشی.

دارنگه اوگوره تفسیر قرطبی (۳۲۲/۱۲)

(يُرِيدُ، يُصِيحُ مِنْ بَعْدِ يَا أَبَا الْقَاسِمِ بَلْ عَظَّمُوهُ كَمَا قَالَ فِي الْحُجَرَاتِ) - (یعنی مراد د الله تعالی دا دے چه د وړاندے نه چغې وهل مه کوی بلکه د رسول الله ﷺ تعظیم اوکړی).
دارنگه تفسیر علاء الدین الخازن (۳۶۵/۳) کنب دی:
(وَقِيلَ مَعْنَاهُ لَا تَدْعُوهُ بِاسْمِهِ كَمَا يَدْعُو بَعْضُكُمْ بَعْضًا يَا مُحَمَّدُ، يَا عَبْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ فَخِّمُوهُ وَعَظِّمُوهُ وَشَرِّفُوهُ الْخ).

(معنی دا ده چه په نوم باندے رسول الله ﷺ ته آواز مه کوی لکه یو بل ته چه آواز کوی داسے مه وایی: یا محمد یا عبد الله بلکه عزت او عظمت د رسول الله ﷺ اوساتی)

علامه محمد بن احمد جزى الکلبی په کتاب التسهیل (۱۹۳/۱) د سورة المائدے د آیت ﴿إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ﴾ لاندے لیکلی دی:
«نِدَاؤُهُمْ لَهُ بِاسْمِهِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا يُعَظِّمُونَهُ كَتَعْظِيمِ الْمُسْلِمِينَ لِمُحَمَّدٍ ﷺ فَإِنَّهُمْ كَانُوا لَا يُنَادُونَهُ بِاسْمِهِ» -

مطلب دا دے چه حواریون د عیسی علیه السلام نوم مبارك واخستو په آواز کولو کنب دا دلیل دے پدے چه دوی به د خپل نبی دومره اکرام او ادب نه کولو لکه چه مسلمانانو او صحابه کرامو د محمد ﷺ ادب کولو ځکه د ټولو مسلمانانو صحابه کرامو طریقه دا وه چه رسول الله ﷺ ته به دوی په نوم آواز هیچرے نه کولو، دا دلیل دے پدے چه د ټولو صحابه کرامو اجماع ده پدے چه په «یا محمد» سره آواز کول د محمد ﷺ په ادبی ده او په ادب شخص له به الله پاک سخته سزا ورکوی، او که عقید ورسره هم غلطه لری نو بیا خو هلاکت در هلاکت دے. دا عبارت تفصیل سره مطالعه کړه.

دارنگه اوگوره تسهیل (۷۳/۳):

«وَالْقَوْلُ الثَّانِي أَنَّ الْمَعْنَى لَا تَدْعُوا الرَّسُولَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِاسْمِهِ»

(یعنی رسول الله ﷺ ته په نوم آواز مه کوی)

دارنگه علامه المفسر الشوکانی فرمائی:

«وَأَخْرَجَ عَبْدُ الْغَنِيِّ بْنُ سَعِيدٍ فِي تَفْسِيرِهِ وَابْنُ نَعِيمٍ فِي الدَّلَائِلِ عَنْهُ أَيْضاً أَيْ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فِي الْآيَةِ: لَا تَصِيحُوا بِهِ مِنْ بَعِيدٍ يَا أَبَا الْقَاسِمِ وَلَكِنْ كَمَا قَالَ اللَّهُ فِي الْحُجُرَاتِ»-

(د سعید بن جبیر او د نورو مفسرینو نه نقل دی چه رسول الله ﷺ ته په نوم د (یا محمد) سره آواز مه کوی، او دارنگه د وړاندې نه ورته چغه مه وهی).

دارنگه دا معنی پدې لاندینو تفاسیرو کښ اوگوری:

ایسر التفاسیر (۲۵۹/۳) المدارک (۳۶۵/۳) علی هامش

الخازن، روح المعانی د علامه آلوسی (۲۲۵/۱۸) قال:

وَأَخْرَجَ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ وَابْنُ مَرْدَوَيْهِ وَابْنُ نَعِيمٍ فِي الدَّلَائِلِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانُوا يَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ، يَا أَبَا الْقَاسِمِ فَنَهَاَهُمُ اللَّهُ عَنْ ذَلِكَ بِقَوْلِهِ سُبْحَانَهُ: لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ الْآيَةَ اعْظَاماً لِلنَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالُوا يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَيَا رَسُولَ اللَّهِ، وَرَوَى نَحْنُ هَذَا عَنْ قَتَادَةَ وَالْحَسَنِ وَسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ وَمُجَاهِدٍ

وَفِي أَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْسَّيُوطِيِّ: إِنَّ فِي هَذَا النَّهْيِ تَحْرِيمَ نِدَاءِ ﷺ بِاسْمِهِ وَالظَّاهِرُ اسْتِمْرَارُ ذَلِكَ بَعْدَ وَقَاتِهِ إِلَى الْآنِ (انتهی).

د عبارت مقصد دا دی چه ابن عباس رضی الله عنه فرمائی:

رسول الله ﷺ ته په نوم آواز کول حرام دی او ظاهره خبر دا ده چه دا اوس هم حرام دی، منسوخ شوی نه دی، اوس دې د «یا محمد» ویونکې او لیکونکې سوچ او کړې دا په کوم دلیل مونږ جائز کړی دی، آیا په تاوئیلې ماوئیلی باندې او که نه خه حق دلیل هم شته؟ او که دوی د عبد الله بن عباس رئیس المفسرین او حسن او قتيب او سعید بن جبیر رحمهم الله نه ښه پوهیږی چه دا لوی علماء دی.

دارنگه اوگوره لاندینی تفاسیر اوگوره:

المظهری (۵۷۲/۶)، تفسیر اضواء البیان للشنقیطی (۵۱/۶) صفوة التفاسیر (۳۵۱/۳) تفسیر الطبری (۱۳۵/۱۸) الب المحیط (۴۷۶/۶)، الکبیر (۴۰۱/۲۵) تفسیر جلالین (۳۰۲) معارف القرآن (۴۵۵/۶)

«لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بِأَنْ تَقُولُوا يَا مُحَمَّدُ الْخ».

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾

(سورة الحجرات آیت: ۵، پارہ ۲۶)

ترجمہ: ہغہ کسان چہ آوازونہ کوی تاتہ اے زما نبی! اخواد حجرونہ اود دیوالونونہ، اکثر دوی بے عقلہ دی۔

پس د آیت کریمہ نہ واضحہ شوہ چہ خوک رسول اللہ ﷺ تہ چغے وھی، پس د ہغے نہ چہ ہغہ د دنیا نہ لاپروا و فات شونو دا بے عقلہ دی، غویا یا خردی، نو خوک چہ د» یامحمد، او یارسول اللہ» چغے وھی، غویان او خرہ دی، بلکه د ہغوی نہ پسے اخواتہ دی، اکثر دا قسم خلق مشرکان ہم وی۔

دے آیت پہ شان نزول کنیں د مفسرینو اقوال اؤگورہ چہ یقین تہ دا خبرہ کوزہ شی۔ (ان اراد الله بك خيراً) اود قرآن پدی بہترینو الفاظو چہ ڍیر عظمت والا دی لپ سوچ ہم اوکرہ اے مسلمانہ چہ قرآن کنیں یوہ مسئلہ شتہ نو د بل چا دلیل تہ خہ حاجت دے!

لیکن مونہ وایو چہ دا خبرہ زمونہ یواخے نہ دہ دتولو صحیح مسلمانانو او علماء کرامو او مشائخ عظامو دہ۔

وَاَيْضًا قَالَ الصَّاوِي عَلَى هَامِشٍ جَلَالَيْنِ ص (۱۰):
لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ اَيْ نِدَاءٍ هَ بِمَعْنَى لَا تَنَادُوهُ
بِاسْمِهِ فَتَقُولُوا يَا مُحَمَّدٌ وَلَا بِكُنْيَتِهِ فَتَقُولُوا يَا اَبَا الْقَاسِمِ
وَأَسْتَفِيدَ مِنَ الْآيَةِ اَنَّهُ لَا يَجُوزُ نِدَاءُ النَّبِيِّ ﷺ بِغَيْرِ مَا يُفِيدُ
التَّعْظِيمَ لَا فِي حَيَاتِهِ وَلَا بَعْدَ وَفَاتِهِ.

(تفسیر الطبری (۱۳۴/۱۸) عن مجاهد لا تقولوا يا محمد،
تفسير جامع البيان (۸۱/۲) البيضاوي (۱۳۶/۲) الكشف (۷۹/۳)
تفسير البحر المحیط (۳۷۵/۶) زاد المسیر (۳۷۸/۵) تفسير
الثعالبي (۱۲۹/۳) تفسير النهر الماد (۵۵۸/۲)

دے تولو مفسرینو د «یامحمد» پہ وئیلورد کریدے۔ نو
خوک دے چہ ہغہ ددے علماؤ نہ بنہ پوھیڑی او خوک دے
د صحابہ کرامو نہ بنہ عمل کونکے پہ قرآن او حدیثو او
کوم روایتو نہ چہ خلق ذکر کوی نو ہغہ اکثر ضعیف
روایات دی یا مؤول دی لکہ روستو بہ راشی ان شاء الله -
خکہ صحابہ کرام د رسول اللہ ﷺ د حقوقو او آدابو بنہ
پیژندونکی وو۔

دویم دلیل: د قرآن کریم نہ پدی مسئلہ باندے۔

الله تعالیٰ فرمائی:

نو دا آیت پہ رد د «یا محمد» کنبں مطلق او پہ رد د غائبانہ
«یا رسول اللہ» وئیلو کنبں پورہ دلیل دے، سرہ ددے حدیث
نہ لہ سوچ او کرہ اے مسلمانہ !

دویم شان نزول :

(جاء أناسٌ فجعلوا يُنادُونَهُ وَهُوَ فِي حُجْرَتِهِ يَا مُحَمَّدُ، يَا
مُحَمَّدُ“ فَأَنْزَلَ اللَّهُ هَذِهِ الْآيَةَ).

(ابن کثیر ۲۰۸/۴)

(خہ کسان راغلل او «یا محمد» چغے ئے وھلے اور رسول
اللہ ﷺ پہ کوتہ کنبں وو نو اللہ پاک دا آیت نازل کرو چہ
نبی ﷺ تہ غائبانہ چغے وھل دے عقلہ خلقو کار دے،
دارنگہ اوگورہ :

الخازن (۱۶۹/۴) المدارك (۱۶۸/۴) التسهيل (۵۸/۴) فتح
القدير (۶۱/۶۰/۵) القرطبي (۳۰۹/۱۶) روح المعاني
(۱۰۸/۱۵) (۱۴۳/۱۳۹/۲۶) تفسير القاسمي (۲۴۳/۱۲) و (۱۰۸/۱۵)
تفسير النهر الماد على هامشه (۴۷۵/۶) تفسير الجلالين (۴۲۷)
النصاوي (۷) حاشية المراغي (۱۲۲/۲۶) تفسير البحر المحيط
(۱۰۶/۸) تفسير زاد المسير (۱۷۸/۷) تفسير الثعالبي (۱۸۶/۴)
تفسير البرهان في مشكلات القرآن ص (۴۴۳) تفسير اضواء البيان
للشنقيطي (۶۱۵/۷) تفسير النهر الماد (۹۷۹/۳)

اوگورہ۔

۱- اول مشهور تفسیر د علامہ ابن کثیر (۲۰۸/۴) :
(قَالَ: وَقَدْ ذُكِرَ أَنَّهَا نَزَلَتْ فِي الْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ التَّمِيمِيِّ
فِيمَا أُرِدَّهَ غَيْرَ وَاحِدٍ، قَالَ الْإِمَامُ أَحْمَدُ فِي مُسْنَدِهِ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ
فَذَكَرَ السَّنَدَ عَنِ الْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ أَنَّهُ نَادَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، يَا مُحَمَّدُ، وَفِي رِوَايَةٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يُجِبْهُ،
فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ حَمْدِي لَزَيْنٌ وَإِنَّ ذَمِّي لَشَيْنٌ، فَقَالَ ذَلِكَ
اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ).

(دا آیت نازل شومے دے پہ بارہ د اقرع بن حابس رضی اللہ عنہ کنبں
چہ دہ رسول اللہ ﷺ تہ آواز کرے وو پہ «یا محمد» او پہ
بل روایت کنبں راخی چہ پہ «یا رسول اللہ» سرہ او هغه پہ
کوتہ کنبں وو، نور رسول اللہ ﷺ جواب ورنکرو، بیا دہ
اووئیل : زہ چہ د چا صفت اوکرم، هغه دولی کیڑی او د چا
بدی چہ بیان کرم هغه عیب والا گرخی، نور رسول اللہ ﷺ
اوفرمایل چہ دا صفت خود اللہ دے۔

دے حدیث نہ صاف دوہ خبرے معلومے شومے یوہ دا چہ
«یا محمد» لوستل ے ادبی دہ او «یا رسول اللہ» وئیل پہ
حالت د حضور کنبں جائز دی، لکھ دا با، روستو ذکر شی،

هغه احاديث

چه منع کونکی دی ددے بدے کلمے نه

۱- اول حديث: (عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَ جِبْرِيلُ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَأَدَّ يُصْرَعُ مِنْهَا، فَقَالَ: لِمَ تَدْفَعُنِي؟ فَقُلْتُ: أَلَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ - الحديث)

(صحيح مسلم ۱۴۶۱) كتاب الحيض باب بيان صفة منى الرجل والمرأة وان الولد مخلوق من مائيهما)

(ثوبان رضی اللہ عنہ فرمائی: زہ در رسول اللہ ﷺ سرہ ولاړ اوم پدے کښن ديهوديانو د ملايانو نه يو ملا راغے وے وئيل: (السلام عليك يا محمد) نو ثوبان رضی اللہ عنہ فرمائی: ما دیکه کړوپه داسے دیکه سره چه نزدی وے چه غورخیدلے وے د هغه نه نو دے يهودی اووئيل چه ولے ما دیکه کوے؟ نو ما ورته اووئيل چه يار رسول الله ول. نه وائے چه يا محمد وائے، نو يهودی اووئيل چه مونږ بهود ورته هغه نوم اخلو کوم

دا تفاسير په بنه سوچ سره اوگوره نو علم کښن به دے
ضافه پيدا شی، او الله پاک به دے په صحيح لاره روان کړي
ه د هدايت په نيت دے اوکتل -

○○○○○○○

چه ورله مور او پلار ايخودلے دے - حديث اور دے ماترے
بعض تکره راواخته د خپل مقصد دپاره -

ددے حديث **فوائد** او مسئلے په سوچ سره اوگوره :

۱- **اوله** : دا مسئله معلومه شوه چه په يا محمد دومره
خفگان پکار دے لکه د صحابه کرامو په شان چه هغوی به
پدے کلمه دومره غصه کيدل چه سره به ئے پدے کلمه
فبيحه دومره درباوه چه په زمکه به ئے راويشتو -

۲- **دويمه** ترے دا معلومه شوه چه دا خبره په صحابه
کرامو کښ مشهوره ده چه «يامحمد» وئيل جائز نه دی
لکه ثوبان رضي الله عنه يهودی ته دا تعليم ورکړو -

۳- **درېمه** ترے دا معلومه شوه چه ثوبان رضي الله عنه در رسول
الله صلی الله علیه و آله په مخ کښ ددے کلمه قبيحه نه منع اوکړه او
رسول الله صلی الله علیه و آله ثوبان رضي الله عنه ته هيڅ قسم زور نه ورنکړه سره
دے چه ثوبان رضي الله عنه سختے اوکړه ددے کافر سره، نو دا عظيم
پيل شو پدے خبره چه دا د دين لويه مسئله ده چه څوک
الفاظ استعمالوی نو د هغه سره دا عمل پکار دے -

۴- **څلورمه** ترے دا ښکاره معلومه شوه چه د «
محمد» لفظ استعمالول د يهودو کار دے، دليل پرے دا

لفظ دے ((اِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ)) چه زمونږ
يهودو دا طريقه ده چه دے نبی ته به مونږ په خپل نوم آواز
کوونو اوس سوچ اوکړه چه د يهودو د اعمالو او اخلاقونه
مونږ او تاسو رسول الله صلی الله علیه و آله نه يو منع کړی؟ ولے نه، (لَتَتَّبِعَنَّ
سُنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَذَرَ النَّعْلِ بِالنَّعْلِ) (اخرجه البخاری
والترمذی، مشکوة ۱/۳۰)

تاسو به د يهودو او نصاری د طريقو تابعداري شروع
کړی او د هغوی سره به برابر شی لکه يوه چپر په دبله
چپر سره برابر پری، دا فرمان در رسول الله صلی الله علیه و آله صادق او
رشتینی دے، چه دے امت په هرڅه کښ د يهودو اتباع
اوکړه تردے چه ې ادبی کښ هم اوکړه، او د خپل نبی نوم ئے
واخستو چه د هغه نه منع راغله ده - والله المستعان -

دا حديث په بل سند سره په مسند ابو عوانه (۱/۲۹۳)
کښ هم اوگوره په مذکوره الفاظو باندے - د ثوبان رضي الله عنه نه
نقل شوی دے -

- دویم حدیث:

نه هغه مخکښ په دویم دلیل د قرآن کښ ذکر شوی
شاره اوس تفصیل د هغه واوره! -

إِلَى الْإِمَامِ أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ، حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، حَدَّثَنَا
سَيِّدُ بْنُ عَقْبَةَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ الْأَقْرَعِ بْنِ
مِسْأَلٍ أَنَّهُ نَادَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ وَفِي
يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يُجِبْهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ حَمْدِي لَزَيْنٌ
مَيِّ لَشَيْنٌ فَقَالَ ذَلِكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ.

سند احمد ج ۶/۳۹۴ و ۴۸۸/۳) ورواه الترمذی
برأ (۱۶۲/۲) کذا فی تفسیر ابن کثیر (۲۰۸/۲)

نوع بن حابس رضی الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته آواز اوکړو په
حمد، یا محمد» سره، او په روایت د ترمذی کښ دی:
ول الله»، او رسول الله صلی الله علیه وسلم په حجره کښ وو او هرکله
هرراغی نو دې سړی ورته اووئیل چه زه د چا صفت
، بنائسته کیږی او چه د چا بدی بیان کړم هغه بد
کیږی، رسول الله صلی الله علیه وسلم افرمایل: دا صفت والا ذات
، عزوجل دې، او دا صحیح حدیث دے.

صحیح الترمذی للالبانی (۱۰۷/۳)

نو الله پاک دا آیت نازل کړو چه کوم کسان رسول الله
صلی الله علیه وسلم ته په «یا محمد» سره یا په «یا رسول الله» سره غائبانه
چغې وهی، هغه یې عقلم او جاهلان دی، ددې حدیث نه دا
مسئله معلومه شوه چه «یا محمد» خو یې ادبی ده که
رسول الله صلی الله علیه وسلم حاضر وی او که په پرده کښ وی.

«یا رسول الله» وئیل هم ناروا دی که رسول الله صلی الله علیه وسلم
غائب وی او اخوا دیوال وغیره نه وی یعنی چه انسان
هغه ته چغې وهی او که مخامخ ورته یا نبی الله، یا رسول
الله، په ادب او آرام سره اووائی نو جائز ده بلکه مامور به
ده.

۳- دریم دلیل: حدیث د تشهد دې چه هغه د ابن

مسعود رضی الله عنه نه نقل شوی دے، پدې طریقہ:
(عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ التَّشَهُّدَ كَفِّي بَيْنَ كَفْيِهِ كَمَا
يُعَلِّمُنِي السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ،
الْسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ الخ

(اخرجه الامام احمد فی مسنده ۴۱۴/۱ بهذا اللفظ
والبخاری ۱۷۶/۴) ومسلم (۱۴/۲) وابن ابی شيبه فی
المصنف (۱۱۴/۱).

عبد الله بن مسعود رضي الله عنه فرمائی: چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ماتہ
تشہد یعنی التحیات للہ داسے را اُوخودلہ لکہ یو سورۃ د
قرآن کریم چہ بہ ئے خرنک راخودلو یعنی دیر اہتمام سرہ
ئے راتہ دا تعلیم را کرو چہ داسے اوایہ «التحیات للہ
والصلوۃ والطیبات السلام علیک ایہا النبی ورحمۃ اللہ
وبرکاتہ» تر آخرہ۔

دا حدیث پہ مسند ابی عوانہ کنس (۲/۲۲۸/۲۲۹) او
بخاری (۱/۴۷) او دغہ شان پہ السنن الکبریٰ للبیہقی
(۲/۱۳۸) کنس ہم دے۔

لیکن دا الفاظ ورسرہ پہ صحیح سندونو سرہ زیات
کرمے شوی دی، (وَهُوَ بَيِّنٌ أَظْهَرْنَا فَلَمَّا قَبِضَ قُلْنَا السَّلَامُ عَلَى
النَّبِيِّ) (یعنی مونہ بہ داسے الفاظ وئیل پہ تشہد کنس
السلام علیک ایہا النبی کلمہ چہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ژوندے وو
او کلمہ چہ وفات شونو مونہ صحابہ کرامو بہ پہ تشہد
کنس داسے وئیل: (السلام علی النبی) یعنی خطاب بہ مو
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تہ نہ کولو، او دا خبرہ بنکارہ دہ چہ صحابہ
کرامو د خان نہ دین نہ دے جوہ کرمے بلکہ دا خبرہ بہ
ہغوی ضرور در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نہ اوریدلی وی۔

او پہ دے خبرہ دویم قوی دلیل ہغہ المصنف لعبد
الرزاق (۲/۲۰۴) راوپریدے، دارنگہ کنز العمال ذکر کریدے
(۴/۴۶۸/۴): قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ
أَنَّ الصَّحَابَةَ كَانُوا يَقُولُونَ وَالنَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم حَيَّ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا
النَّبِيُّ فَلَمَّا مَاتَ قَالُوا السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ).

وہذا اسناد صحیح صححہ الحافظ ابن حجر فی فتح
الباری (۲/۳۱۴) وغیرہ۔

(عطاء رحمہ اللہ فرمائی: صحابہ کرامو بہ «السلام
علیک ایہا النبی» در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پہ ژوند کنس وئیلو او
کلمہ چہ ہغہ وفات شونو ہغوی بہ داسے الفاظ فرمایل: «
السلام علی النبی»۔

او دا دتولو صحابہ کرامو عمل او گویا کنس دتولو
صحابو دا احساس وو چہ ددے لفظ نہ خوک غلطہ فائدہ
وانخلی، لکہ ددے زمانے جاہلان د ہرے کرخہ نہ
استدلالات کوی صحیح او غلط دلیل نہ گوری خو کتاب
ترے دک کوی۔

دارنگہ امام مالک پہ الموطأ (۱/۷۳) کنس دابن عمر
رضی اللہ عنہ نہ نقل کری دی چہ ہغہ بہ داسے الفاظ لوستل:

المُحَقِّقُ الْإِلْبَانِيُّ فِي كِتَابِهِ الْقِيمِ أَرْوَاءَ الْغَلِيلِ (۲۷/۲) رَقْمُ الْحَدِيثِ (۳۲۱) وَكَذَا فِي صِفَةِ الصَّلَاةِ لَهُ ص (۱۷۱).

حَاصِلُ دَادِیْ چِه پِه تَشْهَدِ کَنْبِ دَوِه قَسْمِه الْفَازِ نَقْلِ دِی پِه صَحِیحِ رَوَايَاتُو کَنْبِ اَوَّلِ: (السَّلَامُ عَلَیْکَ اَیْهَا النَّبِیُّ) اَو دَوِیمِ (السَّلَامُ عَلَی النَّبِیِّ) لَیْکَنْ دَا الْفَازِ پَسِ دِوْفَاتِ دِ رَسُوْلِ اللَّهِ ﷺ نِه صَحَابِه کَرَامُو ذِکْرِ کُوْلِ، دَدِیْ دَوِیمِ رَوَايَتِ فَائِدِه خُو مَعْلُومِه دِه چِه صَحَابِه کَرَامُو دِ شَرِکِ دِ بِنْدُوْلُو دِپَارِه حَتّٰی الْوَسْعِ کُوشِشِ کُوْلُو اَو دِ عَوَامِ النَّاسِ دِ اَوْهَامُو دِ خَتْمُوْلُو دِپَارِه ۛ الْفَازِ مَوْهْمِه خَتْمُوْل-

بَلِه دَا چِه هَغُوْیِ غَائِبِ تِه آوَاژ نُه کُوْلُو پِه «یَارَسُوْلِ اللَّهِ» اَو نُه پِه «یَا مُحَمَّد» سِرِه اَو هِر چِه اَوَّلِ رَوَايَتِ دِیْ نُو هَغُه هِم صَحِیحِ دِیْ لَیْکَنْ دَا اسْتِدْلَالِ تَرِیْ کُوْلِ چِه غَائِبِ تِه آوَاژ کُوْلِ جَائِزِ دِیْ، غَلْطِ اسْتِدْلَالِ دِیْ-

اَوْگُورِه (فَضْلُ اللَّهِ الصَّمَدِ فِي تَوْضِیْحِ الْاَدَبِ الْمَفْرُودِ ۴۵۵/۴۵۲/۲).

هَغِه دَا سِه جَوَابِ کَرِیدِیْ چِه دَا اَمْرِ تَعْبُدِیْ دِیْ لَکِه خَنْگِه چِه مَوْنِرِ پِه قُرْآنِ کَنْبِ یَا فِرْعَوْنَ اَو یَا هَامَانَ وَایُو نُو زَمُوْنِرِ خَطَابِ مَقْصُودِ نُه دِیْ بَلِکِه دِ اللَّهِ تَعَالٰی حَکْمِ دِیْ نُو

(اِنَّهُ كَانَ يَتَشَهَّدُ فَيَقُولُ السَّلَامُ عَلٰی النَّبِیِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ) بِاسْنَادٍ صَحِیحٍ عَلٰی شَرْطِ الشَّيْخِیْنِ

دَارَنگِه الْمَصْنَفِ لِعَبْدِ الرَّزَاقِ کَنْبِ دِ ابْنِ الزَّبِيرِ اَو دِ ابْنِ عَبَّاسِ رَوَايَتِ هِم اَوْگُورِه (۲۰۳/۲) چِه هَغُوْیِ بِه هِم دَا سِه الْفَازِ لَوْسْتَلِ: السَّلَامُ عَلٰی النَّبِیِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ الْخ - دَا رَوَايَتِ دِ طَحَاوِیْ پِه کِتَابِ مَعَانِیِ الْاَثَارِ کَنْبِ هِم اَوْگُورِه (۱۸۰/۱) لَیْکَنْ مَخْتَصِرِ دِیْ-

دَارَنگِه اَوْگُورِه رَوَايَتِ دِ عَائِشَه رَضِیَ اللَّهُ عَنْهَا پِه الْمَصْنَفِ لِابْنِ اَبِی شَيْبَةَ (۱۱۵/۱) اَو پِه مَسْنَدِ السَّرَاجِ (۲/۱/۹) اَو الْمَلَخَصِ فِي الْفَوَائِدِ (۵۵/۱۱) بِسَنْدِیْنِ صَحِیحِیْنِ عَنْ عَائِشَةَ اَنَّهَا كَانَتْ تُعَلِّمُهُمُ التَّشَهُّدَ فِي الصَّلَاةِ السَّلَامُ عَلٰی النَّبِیِّ

عَائِشَه رَضِیَ اللَّهُ عَنْهَا بِه دَا قَسْمِ تَشْهَدِ شَاگَرْدَانُو اَو تَابِعِیْنُو تِه خُوْدُو «السَّلَامُ عَلٰی النَّبِیِّ»-

(وَلَا شَكَّ اَنَّ عُذُوْلَ الصَّحَابَةِ رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُمْ مِنْ لَفْظِ الْخِطَابِ عَلَیْکَ اِلٰی لَفْظِ الْعِیَّةِ (عَلٰی النَّبِیِّ) اِنَّمَا بِتَوْقِیْفٍ مِنَ النَّبِیِّ عَلَیْهِ السَّلَامُ لِاَنَّهُ اَمَرَ تَعْبُدِیْ لَا مَحَالَ لِلرَّأٰی وَالْاِجْتِهَادِ فِیْهِ وَاللَّهُ اَعْلَمُ کَذَا ذَكَرَ هَذِهِ الْفَوَائِدُ مَعَ شَیْءٍ یَسِیْرٍ مِّنَّا الْعَلَّامَةُ

او په مانځه کښ وينا ئې په مسلمانانو باندې لازم شوه
ځکه چه مونځ هم د مؤمنانو معراج دى.

نو ملا على قارى رحمه الله هم ددې شېبې جواب
فرمائيلې دې چه دا خطاب مونږ او تاسو نه کوو بلکه دا
الله تعالى خطاب دې چه خپل نبى ته ئې کړيدى او مونږ ئې
د عبادت په طور رانقل کوو.

ځکه ئې مونږ استعمالوو. دويم دا چه دا خطاب حکائى
دې حکايت دې د نبى لله د وينا نه چه هغه داسې وئيلى دى
نو مونږه ئې هم دغسې وايو او خطاب پکښ مقصود نه
دې. دريم دا چه دا د نبى ﷺ پورې خاص دې. پدې کښ
قياس نه جارى کيږي. لکه دا خبره حافظ ابن حجر په فتح
البارى (۴۸/۱۱) کښ ثابته کړيده.

كما حقق ذلك فضل الله فى شرح الادب المفرد (۴۵۲/۲)
وكذلك فى البراهين القاطعة (۲۲۰) لخليل احمد
السهارنفورى

دارنگه ملا على القارى فرمائى:
وَبِهِ يَظْهَرُ وَجْهُ الْخِطَابِ وَأَنَّهُ عَلَى حِكَايَةِ مِعْرَاجِهِ عَلَيْهِ
السَّلَامُ فِى آخِرِ الصَّلَاةِ الَّتِى هِىَ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِينَ.
(المرقاة شرح مشکوة ۳۳۱/۲)

(يعنى په (ايها النبى) کښ د خطاب وجه دا ښکاره شوه
چه دا حکايت دې د واقعې د معراج نه چه الله تعالى په نبى
ﷺ باندې (السلام عليك ايها النبى ورحمة الله وبركاته)
سلام واچولو نو نبى ﷺ ورسره السلام علينا وعلى عباد
الله الصالحين زيات کړو نو دا د معراج د واقعې نه رانقل شو

صحیح عقلی دلائل اود محققینو علماؤ اقوال

(۱) - اول قانون اودلیل واوره ! محدثینو فرمایلی دی چه «یا محمد» آواز کول چرته صحیح حدیث کنبی نقل نه شته او کومور وایاتو کنبی چه «یا محمد» راغلی دی هغه به یا قول دیهودی وی لکه دا مخکنبی بیان شوی دی او یا به قول د منافق وی لکه ذوالخویصره التمیمی چه «یا محمد» وئیلے وو-

كما فی المشکوۃ (۳۰۸/۱) ومسلم (۳۴۰) والنسائی -
او یا به الله پاک خپل نبی ته په حدیث کنبی «یا محمد»
وئیلی وی، كما فی حدیث الترمذی والمشکوۃ (۷۰/۱)
عن ابن عباس ومعاذ وایضاً مشکوۃ (۴۸۹/۲)

او یا به کوم ملائک وئیلی وی كما فی حدیث جبریل
فی بعض روایات النسائی (۲) او یا به جاهلانو بانندیچیانو
دا لفظ وئیلی وی كما فی حدیث انس عند الشیخین.

(مشکوۃ ۵۱۸/۲).

صحابه کرامو نه خوک صحیح نقل نشی پیش کول،
او ملا علی قاری وائی کوم چه د صحابه کرامو نه نقل دی
نو هغه قبل التحریم وو-

اؤگوره مرقات (۵۱/۱) حدیث جبرئیل -

نو کوم کس چه دا الفاظ وائی نو هغه یا یهودی یا
منافق یا جاهل دی یا به حان ته ملائک وائی یا به حان ته
الله وائی (العیاذ بالله) - د ملا علی قاری عبارت دا دی اود
هغه فائده واوره او دا مخکنبی قاعده هم هغه صراحة ذکر
کریده -

دارنگه البراهین القاطعة (۲۰/۱) او انجاح الحاجة هم
راورے ده (۷/۱): (قَوْلُهُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ: قِيلَ نَادَاهُ بِاسْمِهِ إِذِ
الْحُرْمَةُ تَخْتَصُّ بِالْأَمَّةِ فِي زَمَانِهِ أَوْ مُطْلَقًا وَهُوَ مُلْكٌ مُعَلَّةٌ
وَيُؤَيِّدُهُ قَوْلُهُ تَعَالَى لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرُّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ
بَعْضِكُمْ بَعْضًا لِلْأَدَمِينَ فَلَا يَشْمَلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِدَلِيلٍ وَأَمَّا مَا
وَرَدَ فِي بَعْضِ الصِّحَاحِ مِنْ نِدَاءِ بَعْضِ الصَّحَابَةِ بِاسْمِهِ فَذَلِكَ
قَبْلَ التَّحْرِيمِ الْخ)

(یعنی دا قول د جبریل چه یا محمد - وئیلے شویدی چه

نہ پیش کوی نو خوک چه «یا محمد» «یا محمد» وائی نو
 هغه درسول الله ﷺ دیر سخت بی ادبی کونکی دی، او
 که یو سرے وائی چه زه د محمد ﷺ نه مدد غواړم پس د
 وفات د هغه نه نو دا په اتفاق د مسلمانانو سره مشرک دے،
 په دے خبره آیتونه او احادیث واوره:

۱- الله تعالى فرمائی: ﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾
 (یونس ۱۰۶)

(مه رابله سوی د الله نه هغه خوک چه نه فائده درکوی او
 نه خه ضرر، او که مخلوق ته دے آواز او کړو نو ته به دغه
 وخت کښ د ظالمانو نه شه)
 نو هر قسم مخلوق ته آواز کول ظلم دے کله چه
 ظاهری اسباب ورسره نه وی۔

۲- الله فرمائی: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ﴾
 (سورة الاحقاف آیت پاره ۲۶)۔

(خوک لوتی گمراه دے د هغه چا نه چه رابلی سوی د الله
 نه هغه چا لره چه هیش دعاء ورله نه شی قبلولے او نه ورسره

بسی ﷺ ته ئے په نوم آواز او کړو خکه چه حرام والے ددے
 آواز د هغه په زمانه کښ یا مطلقاً د امت پورے خاص دے
 و هر چه جبریل دے نو هغه خو ملائک دے او ددے تائید دا
 دے چه الله تعالیٰ بندگان منع کړیدی چه دے نبی ته داسے
 آواز مه کوی خنګه چه تاسو یو بل ته آوازونه کوی نو دا
 حکم ملائکو ته شامل نه دے مګر په دلیل سره (او دلیل
 خو نه دے موجود) او د بعض صحابه کرامو نه چه په نوم
 سره آواز راغله دے نو هغه د حراموالی نه مخکښ زمانه
 کښ وو) انتهى الترجمة۔

دے عبارت نه دا فائده معلومه شوه چه «یا محمد» وئیل
 دا په ابتداء د اسلام کښ جائز وو اوس حرام شوی دی دا د
 ملا علی قاری حنفی قول دے چه دا جاهلان په ملا علی
 فاری دیرے حوالے ورکوی او حالانکه دا حقه مسئله دهغه
 نه منی۔

دویم دلیل دا دے:

چه کوم شخص چاته آواز کوی او داسے ورته او وائی چه
 اے فلانکی، اے فلانکی! او روسته خبره نه ذکر کوی نو
 هغه به خومره خفه شی چه ته زما په ادبی کوی او خه راته

دعاء نشی قبلولے (حاجت نشی پورہ کولے) او قیامت کنیں
به ستاسو ددے شرک نہ انکار کوی

دے آیت نہ معلومہ شوه چه نبی ﷺ یا بل ولی الله ته
آواز کول د استغاثے او مدد دیارہ شرک دے۔ دارنگہ نور
آیتونه ډیر زیات دی، قرآن کریم لوئی دلیل دے، لیکن
ددے جا هلانو په نزد کتابچو حوالے او د شروح او حواشی
حوالے د قرآن نه هم زیاتے معتبرے دی۔ والله المستعان۔

دارنگه اوگوره حدیث د سیدنا عبد الله بن عباس رضی
الله عنهما چه په هغه کنیں دا دی:
(إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ
الحديث)

(ترمذی ۷۸۱۲) وقال حديث حسن صحيح انظر رياض
الصالحين ص (۶۵) رقم (۶۳) وصحيح الترمذی للالبانی ۳۰۸۱۲
مشکوۃ (۴۵۳/۲) رقم الحديث (۵۳۰۲)

(عبد الله بن عباس فرمائی: زه در رسول الله ﷺ سره يو
حل په سورلي سوروم، نور رسول الله ﷺ راته خه
وصيتونه اوکړل چه يو وصيت دا وو چه سوال کوي نو د
الله پاک نه سوال کوه! او چه مدد غواړي نو صرف د الله نه

مدد کولے شی) «من دون الله» لفظ عام دے، رسول الله
ﷺ، ملائک، نیکان او بدانو تهولو ته شامل دے، سوچ
اوکړه!۔

۳- الله تعالى فرمائی: ﴿قُلْ اَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا
لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ اَعْقَابِنَا بَعْدَ اِذْ هَدَانَا اللَّهُ﴾
(سورة الانعام آیت ۷۰)

(اووايه اے نبی! آیا مونږ راوبلو سوی د الله نه هغه خوک
چه نه فائده را کولے شی او نه ضرر او مرتد شو (که دا کار
مو اوکړو) پس د هغه نه چه الله راته هدایت کړي دے)
دے آیت نه معلومہ شوه چه سوی د الله نه بل چاته په
غیر د خه ظاهری سبب نه آواز کول د مرتدانو او کافرو کار
دے، قرآن کریم دا خبره کړیده۔ زه ئے د خان نه نه کوم۔

۴- بل آیت اوگوره
﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا
لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾
(سورة الفاطر پ ۲۲)

(الله تعالى فرمائی: که چرته دے مخلوق نه ته او غواړي
نو اول ستا خبره نه اوري، او که بالفرض وائ وری نو ستا

دہ۔

۳- دریم دلیل :

دادے چه هغه کسان چه دا مسئلہ د «یامحمد، یارسول الله» ثابتہ وی یا غائب تہ آواز کول ثابتوی نو دده مقصد خہ دے ؟ ددے مسئلے نتیجہ خہ دہ؟۔

هغه داده چه د خلقو به د الله د ذات نہ یقین کت شی او په مخلوق به ئے یقین پیدا شی چه دوی مالکان د نفع او ضرر دی او دا ثابتول د شرک ثابتول دی نو عاقبت به دا شی چه ډیر خلق به گمراه شی۔

پس د علماؤ د کتابونه او گوره چه په هغه کسب د یارسول الله» او د «یامحمد» او غائب تہ آواز کول ردوی۔
۱- او گوره البراهین القاطعة فی الرد علی الانوار الساطعة لخلیل احمد محدث سهارنپور تفصیلاً ص (۲۲۸/۲۲۰) سره د جوابونو د دلائلو د دوی نہ۔

۲- دارنگه محدث رشید احمد گنگوہی خپله فتاوی رشیدیہ (۶۲/۱) کسب لیکلی دی :

سوال : یارسول الله دور سے یا نزدیک قبر شریف سے پکارنا جائز ہے یا نہیں؟

مدد غواړه)

دا د رسول الله ﷺ تعلیم دے چه آواز د حاجت غوختلو دپاره صرف الله ته کوه او مدد هم د هغه نه غواړه، او دا تعلیم به حکم ورکوی چه رسول الله ﷺ الله پاک په توحید او ایمان رالپړلے دے :

لِيُخْرِجَ الْعِبَادَ مِنْ عِبَادَةِ الْعِبَادِ إِلَى عِبَادَةِ رَبِّ الْعِبَادِ.

(کما فی حیاة الصحابة)

(چه بندگان د مخلوق د عبادت نه راویاسی او د خالق عبادت والا جوړ شی)

نو دا معلومه شوه چه «یارسول الله»، او «یامحمد» وئیل د مدد غوختلو دپاره شرک دے او که یو سرپے وائی چه زه «یامحمد» شوقاً ذوقاً وایم لکه بعض جاهلان مفتیان دا قسم فتوے ورکوی نو مونږ وایو چه ددے مثال خوبه داسے شی لکه پښتانه وائی : «د خره مینه لغته وی»

نو ستاسو شوق دا دے چه د الله د عظیم حکم نه خلاف اوکړی چه الله فرمائی: «یامحمد» مه وایی لکه دا خبره مخکښ مفصله بیان شوه نو «یامحمد» د جاهلانو وینا

بالمعنی دے یعنی جبرئیل اصل کنس یا رسول اللہ وئیلے دے
اور او یا نو بدل کرے پہ «یا رسول اللہ» سرہ دلیل پرے دویم
حدیث دے پہ ابن ماجہ کنس۔

۴- دارنگہ فتویٰ دا امام نووی شارح مسلم دہ۔

(قَوْلُهُ يَا مُحَمَّدُ: قَالَ الْعُلَمَاءُ لَعَلَّ هَذَا كَانَ قَبْلَ النَّبِيِّ عَنْ
مُخَاطَبَةِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِاسْمِهِ قَبْلَ نُزُولِ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: لَا
تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ الْآيَةَ، عَلَى أَحَدٍ التَّفْسِيرَيْنِ أَيْ
لَا تَقُولُوا يَا مُحَمَّدُ بَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَيَا نَبِيَّ اللَّهِ وَيَحْتَمِلُ أَنْ
يَكُونَ بَعْدَ نُزُولِ الْآيَةِ وَلَمْ تَبْلُغِ الْآيَةَ هَذَا الْقَائِلُ) (شرح
مسلم ۳۰/۱)۔

(تہولو علماؤ وئیلی دی چہ دا «یا محمد» مخکنس د
منع نہ وئیل شومے دے، او یا دا چہ دے بعض کسانو تہ دا
آیت نہ وورسیدلے۔ مطلب دا چہ «یا محمد» منع دے پہ
نزد دتولو مسلمانانو۔

۵- دارنگہ اوگورہ احسن الفتاویٰ د شیخ رشید احمد

(۳۶۴/۱) :

(مرجہ صلاۃ و سلام مثل یا رسول اللہ یا حبیب اللہ بدعات کے مجموعہ ہے

جواب : جب انبیاء علیہم الصلاۃ والسلام کو علم غیب نہیں تو یا رسول اللہ کہنا
بھی ناجائز ہوگا، اگر یہ عقیدہ کر کے کہیں کہ وہ دور سے سنتے ہیں بسبب علم غیب
کے تو خود کفر ہے اور جب یہ عقیدہ نہیں تو کفر نہیں مگر کلمہ کفر مشابہ کفر ہے الخ۔

د عبارت مطلب دا دے چہ یا رسول اللہ ﷺ وئیل پدمے
عقیدہ چہ ہغہ عالم الغیب دے نو دا سرے کافر دے او کہہ دا
عقیدہ نہ ساتی نو کلمہ مشابہ بالکفر ہے او وئیلہ۔

۳- دارنگہ اوگورہ انجاح الحاجة علی ہامش ابن ماجہ
للشیخ عبد الغنی المجدد الدہلوی ثم المدنی (۷/۱) حاشیہ
(۸) فی حدیث جبرئیل :

قَوْلُهُ يَا مُحَمَّدُ: لَعَلَّ هَذَا نَقْلٌ بِالْمَعْنَى فَإِنَّ النَّدَاءَ بِيَا مُحَمَّدُ
لَا يَحُوزُ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ
بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا، وَقِيلَ الْحِطَابُ أَيْ خِطَابُ اللَّهِ
مَخْصُوصٌ بِنَبِيِّ آدَمَ لَا بِالْمَلَائِكَةِ وَكَانَ نُزُولُ جِبْرِيلَ لِتَعْلِيمِ
الْأُمَّةِ فَيَنَاسِبُ أَنْ يُنَادِيَ بِمَا يَحُوزُ لَهَا الْخ وَيُؤَيِّدُ الْأَوَّلَ
الْحَدِيثُ الْآتِي فَإِنَّ فِيهِ النَّدَاءَ بِيَا رَسُولَ اللَّهِ.

(مطلب دا دے چہ «یا محمد» وئیل نہ دی جائز او کوم
حدیث د جبرئیل کنس چہ راغلی دی چہ جبرئیل
یا محمد» او وئیلو نو صحیح دا دہ چہ ہغہ روایت

(نصیلاً)

مطلب داشو چه الصلاة والسلام عليك يارسول الله او
يا حبيب الله وتيل په اوچت آواز سره مخکښ د اذان نه يا
روستو دا مجموعه د بدعاتو منکراتو ده.

دې باره کښ ملاعلی القاری په مرقات (۱۶۱/۲) کښ
ليکي: (فَمَا يَفْعَلُهُ الْمُؤَذِّنُونَ الْآنَ عَقِبَ الْأَذَانِ مِنَ الْإِعْلَانِ
بِالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ مِرَاراً أَصْلُهُ سُنَّةٌ وَالْكِفْيَةُ بِدَعَا لَأَنْ رَفَعَ
صَوْتٍ فِي الْمَسْجِدِ وَلَوْ بِالذِّكْرِ فِيهِ كَرَاهِيَّةٌ وَقَالَ فِي
۱۷۱/۱۰): بِأَنْ رَفَعَ الصَّوْتِ فِي الْمَسْجِدِ وَلَوْ بِالذِّكْرِ
فَرَامَ).

۰- ملاعلی قاری فرمائی:

«يارسول الله» او «ياحبيب الله» د اذان نه روستو په
چت آواز سره وتيل بدعت دې بلکه سنت دا ده چه اللهم
سل على محمد الخ به هر شخص ځان سره پټ وائی
که چه جهر سره ذکر په مساجدو کښ حرام دې.

۰- فتح المجید (۱۶۵/۱) کښ دی:

(قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّهُ لَا يُسْتَغَاثُ بِي وَإِنَّمَا يُسْتَغَاثُ بِاللَّهِ)
الطبراني عن عبادة بن الصامت).

البريلوية د شيخ احسان الهی ظهير ص (۹/۸) هم
اوگوره.

(استغاثه په نبی سره حرام ده، استغاثه به صرف په الله
سره کولې شی)

شيخ الاسلام ابن تيمية عالم علماء الاعلام په خپله
فتاوی (۳۵۹/۱) و (۸۱/۲۷) کښ په مختلف مواضعو
کښ ليکي:

(وَمِنْ أَعْظَمِ الشُّرُكِ أَنْ يُسْتَغِيثَ الرَّجُلُ بِمَيِّتٍ أَوْ غَائِبٍ
كَمَا ذَكَرَهُ السَّائِلُ وَيُسْتَغِيثُ بِهِ عِنْدَ الْمَصَائِبِ يَقُولُ يَا سَيِّدِي
فُلَانٌ كَأَنِّي طَلَبْتُ مِنْهُ إِزَالََةَ ضُرِّهِ أَوْ جَلَبَ نَفْعِهِ، وَهَذَا حَالُ
النَّصَارَى فِي الْمَسِيحِ وَأَحْبَارِهِمْ وَرُهْبَانِهِمْ وَمَعْلُومٌ أَنَّ خَيْرَ
الْخَلْقِ وَأَكْرَمَهُمْ عَلَى اللَّهِ نَبِيُّنَا مُحَمَّدٌ ﷺ وَأَعْلَمُ النَّاسِ بِقُدْرِهِ
وَحَقِّهِ أَصْحَابُهُ وَلَمْ يَكُونُوا يَفْعَلُونَ شَيْئاً مِنْ ذَلِكَ لَا فِي مَغِيْبِهِ
وَلَا بَعْدَ مَمَاتِهِ الخ).

(فرمائی: لوی شړک دا دې چه سړی مړی ته یا غائب ته
آواز اوکړی د مصیبت په وخت چه اے سیدی فلان مثلاً
يارسول الله یا محمد، یا بابا، یا شيخ عبد القادر جیلانی یا
سید علی هجویری دا قسم الفاظ استعمالول د مشرکانو

مل دے او دا د عیسایانو (نصاراؤ) طریقہ دہ او دا معلومہ
چہ صحابہ کرام دیر بنہ پیژندونکی وو د رسول اللہ ﷺ
ر او حقونو لره او هغوی رسول اللہ ﷺ ته پس د مرگ
دا قسم آوازونه نه دی کړی۔

دا د شیخ الاسلام ابن تیمیہ د عبارت حاصل دے، اگر که
ما هلان شیخ الاسلام نه منی او غلط نسبتونه ورته
ی خلاف کوی د دے قول د الله تعالی نه :
﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾

و دوی ورته حکه بدگوری چہ د دوی زړونه ئے سیزلی
او د دوی په گمراهی ئے پوره رد کړی او گمراهی ئے ورله
منسحه کړی ده۔

۴- خلورم دلیل :

دا دے چہ «یا رسول الله» «یا محمد» وئیل به یا دین کښ
او د دے وئیل به ثواب لری او یا به ثواب نه لری، مکروه
بدعت به وی، که چرته دین وی او ثواب لری نو تاسو دلیل
ش کړئ د قرآن او سنت نه حکه هر عبادت لپاره اصل وی
دین کښ نور اوږی یو دلیل که تاسو رشتینی یی او یا به
عت او مکروه وی او بدعت نه ځان ساتل فرض دی۔

شیخ سرفراز خان صاحب په «اخفاء الذکر» کښ لیکي
(هاں اگر کوئی شخص یا رسول الله کے الفاظ سے آنحضرت ﷺ کو حاضر ناظر
سمجھ کر یہ پڑھے یا آپ سے مدد مانگے تو البتہ ناجائز ہے)

مفتی ال دیار السعودية علامه عبد العزيز بن عبد الله
بن باز په خه اشعار ورد کوی چہ هغه د کویت نه په یوه
مجله کښ شائع شوی وو۔

يَا رَسُولَ اللَّهِ أَدْرِكْ عَالِمًا يَشْعَلُ الْحَرْبَ وَيُعْلِي مِنْ لَهَا
يَا رَسُولَ اللَّهِ أَدْرِكْ أُمَّةً فِي ظِلَامِ الشَّلِكِ قَدْ طَالَ سَرَاهَا
يَا رَسُولَ اللَّهِ أَدْرِكْ أُمَّةَ الْخِ -

نو شیخ ابن باز پر داسه رد کوی :

اللَّهُ أَكْبَرُ! هَكَذَا وَجَّهَتْ هَذِهِ الْكَاتِبَةُ نِدَائَهَا وَاسْتِغَاثَتَهَا
إِلَى الرَّسُولِ ﷺ طَالِبَةً مِنْهُ إِدْرَاكَ الْأُمَّةِ بِتَعْجِيلِ النَّصْرِ نَاسِيَةً
أَوْ جَاهِلَةً أَنَّ النَّصْرَ بِيَدِ اللَّهِ وَحْدَهُ لَيْسَ ذَلِكَ بِيَدِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا
غَيْرِهِ مِنَ الْمَخْلُوقَاتِ كَمَا قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ فِي كِتَابِهِ الْمُيِّنِ :
وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ (الآية)

(الله اکبر!) (تعجب دے) دے کاتبه خپل آواز او فریاد
پیغمبر ته متوجه کړی دے او د هغه نه غواړی چہ امت ته
په جلتی سره مدد ورکړی، نو دا یا د دے خبری نه جاهله ده

أَمَّا بَعْدُ : فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى خَلْقَ الْخَلْقِ لِيَعْبُدُوهُ دُونَ كُلِّ مَا سِوَاهُ وَلِيَخْصُصُوهُ بِالدُّعَاءِ وَالِاسْتِغَاثَةِ وَالذَّبْحِ وَالنَّذْرِ وَسَائِرِ الْعِبَادَاتِ وَقَدْ بَعَثَ الرَّسُلَ بِذَلِكَ وَأَمَرَهُمْ بِهِ وَبِذَلِكَ أَنْزَلَ اللَّهُ الْكُتُبَ السَّمَاوِيَّةَ الَّتِي أَعْظَمَهَا الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ بَيَانِ ذَلِكَ وَالِدَعْوَةِ إِلَيْهِ وَتَحْذِيرِ النَّاسِ مِنَ الشِّرْكِ بِاللَّهِ وَعِبَادَةِ مَا سِوَاهُ وَهَذَا هُوَ أَصْلُ الْأُصُولِ وَأَسَاسُ الْمِلَّةِ وَالِدِّينِ وَهُوَ مَعْنَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا مَعْنَاهَا لَا مَعْبُودَ بِحَقِّ إِلَّا اللَّهُ فَهِيَ تَنْفِي الْأُلُوهِيَّةَ وَهِيَ الْعِبَادَةُ عَنْ غَيْرِ اللَّهِ وَتَثْبُتُ الْعِبَادَةُ لِلَّهِ وَحْدَهُ دُونَ مَا سِوَاهُ مِنْ سَائِرِ الْمَخْلُوقِ وَالْإِدْلَةُ عَلَى ذَلِكَ كَثِيرَةٌ مِنَ الْكِتَابِ وَالسُّنَنِ ثُمَّ ذَكَرَهَا مُفَصَّلًا (من ٢٣)

(یو خط دبعض مسلمانانو نه د سعودی مفتی ته راغلو په هغه کښن ئے دا سوال کړی و چه آیا دا جائز دی چه یو سړی داسے اووائی : اے اقطابو، اے اغواشو، اے سردارانو اے اووه اولیاؤ زما مدد اوکړی او اے رسول الله زما فریادرسی اوکړه۔ او دغه شانو خوځ چه دا وائی نو آیاد هغوی پسے روستو مونځ کیری او که نه؟ نو هغوی داسے جواب ورکړو چه الله تعالی ټول مخلوقات ددے دپاره پیدا کړیدے چه د خالص د الله تعالی عبادت اوکړی او صرف او

بیا ترے هیره شومے ده چه مدد خو صرف او صرف د الله په لاس کښن دے، دا د نبی علیه السلام او د نورو مخلوقاتو په لاس کښن نه شته لکه څنگه چه الله په خپل کتاب مبین کښن فرمائی : (او نه دے مدد مگر صرف او صرف د الله غالب حکمتونو والا نه دے) آه۔

بیا هغه ډیر آیاتونه او احادیث ذکر کړی دی چه د هغه نه تقریباً یوه رساله جوړیږی چه هغه په کتاب (اقامة البراهین علی حکم من استغاث بغير الله او صدق الكهنة العرافين والمشعوذين) کښن ذکر دی۔

ددے رسالے حاصل دا دے چه یار رسول الله ته غائبانه چغه رهل لوتی شرک دے او دا فتوی د سعودی علماؤ ده۔

په اقامة البراهین (٣٧) کښن یوه بله فتوی :
(قَدْ جَاءَ كِتَابٌ مِنْ بَعْضِ الْأَخُوَّةِ إِلَى مُفْتَى الدِّيَارِ السَّعُودِيَّةِ فِيهِ : هَلْ يَجُوزُ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ يَا أَقْطَابُ يَا أَغْوَاثُ يَا أَسْيَادُ سَبْعَةَ خُدُوءَ، يَا رَسُولَ اللَّهِ اغْنِنَا وَأَمْثَالُ هَذِهِ الْأَذْكَارِ الْحَبِيبَةِ هَلْ يَجُوزُ الصَّلَاةُ خَلْفَ هَؤُلَاءِ؟)

الجواب : الْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنِ اهْتَدَى بِهِمْ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

صرف د هغه نه دعاء اُغواری او هغه ته فریاد او کړی او ذبح و نذر او منبسته صرف د هغه په نوم او کړی غرض هر قسم عبادت الله تعالی دپاره خالص کړی او پدې کښ مخلوق د الله تعالی سره شریک نکړی او الله تعالی په همدې خبره رسولانو دنیا ته رالیږلی دی او هغوی ته ئې پدې باندې حکم فرمائیلې دے۔ او ددې مسئلې د بیان او د دعوت دپاره الله تعالی آسمانی کتابونه نازل کړیدی چه په هغوی کښ لوی کتاب قرآن کریم دے هغه د شرک کولو نه د الله تعالی سره او عبادت د غیر الله نه خلق یرولی دی۔ او دا د ټولو مسائلو بنیادی مسئله ده او د دین اسلام بنیاد په همدې باندې دے او همدا مقصد د کلمې د توحید دے ځکه چه په کلمه کښ دوه جزین دی یو جزء د غیر الله نه د عبادت نفی کوی او بل جزء کښ د الله تعالی دپاره عبادت ثابتوی او پدې باندې د قرآن او حدیث نه بی شمار دلائل دی چه هغه ئې ذکر کړیدی۔ آه)

ددې **فتوے** حاصل دا دے چه عبادت د الله پاک پورې خاص دے هر قسم مخلوق چه وی هغوی ته غائبانه چغه وهل شرک دے، شرک څه بنسکریم نه لری همدغه شے دے۔

عبد الرحمن بن حسن بن الشيخ محمد بن عبد الوهاب په خپل کتاب «بيان المجة في الرد على اللجة» کښ فرمائی:

قَالَ شَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةٍ فِي الرَّدِّ عَلَى الْبُكْرِيِّ نَحْنُ نَطَالِبُ هَؤُلَاءِ الْمُشْرِكِينَ أَنْ يَأْتُوا بِالْأَدِلَّةِ عَلَى أَنْ شَرَعَ لِخَلْقِهِ أَنْ يَسْأَلُوا مَيِّتًا أَوْ غَائِبًا وَأَنْ يَسْتَغِيثُوا بِهِ سَوَاءً كَانَ ذَلِكَ عِنْدَ قَبْرِهِ أَوْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَ قَبْرِهِ بَلْ نَقُولُ سُؤَالَ الْمَيِّتِ وَالْغَائِبِ نَبِيًّا كَانَ أَوْ غَيْرَ نَبِيٍّ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ الْمُنْكَرَةِ بِاتِّفَاقِ أَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ لَمْ يَأْمُرُ اللَّهُ بِهِ وَلَا رَسُولُهُ وَلَا فَعَلَهُ أَحَدٌ مِنَ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ وَلَا اسْتَحَبَّهُ أَحَدٌ مِنَ أَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ فَإِنَّ أَحَدًا مِنْهُمْ مَا كَانَ يَقُولُ إِذَا أَنْزَلَهُ بِهِمْ شِدَّةً أَوْ عَرَفَتْ لَهُمْ حَاجَةً لِمَيِّتٍ يَا سَيِّدِي فَلَا أَنْأَفِي حَسْبِكَ أَوْ أَقْضِ حَاجَتِي كَمَا يَقُولُ بَعْضُ هَؤُلَاءِ الْمُشْرِكِينَ لِمَنْ يَدْعُونَهُمْ مِنَ الْمَوْتَى وَالْغَائِبِينَ وَلَا أَحَدٌ مِنَ الصَّحَابَةِ اسْتَعَاثَ بِالنَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ مَوْتِهِ وَلَا بغيرِهِ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ الْخ.

ددې عبارت حاصل دا دے چه ټول امت مسلمه پدې اتفاق دے چه غائب ته یا مړی ته آواز کول نبی وی او که غیر نبی وی حرام او ناروا دی او یو مسلمان دا قسم عمل نه

د مبتدعینو د شبها تو جوابات

اوله شبهه : چه حدیث ضریر البصر کښ د»
یا محمد» لفظ راغله دے نو هغه دوی دلیل گرځوله دے او
هغه حدیث په ترمذی، ابن ماجه او المستدرک وغیره
کښ راغله دے۔

جواب : ددے شبهه جواب دا دے چه دے حدیث کښ د
علماء دوه قوله دی۔ اول د علامه سهوائی دے چه هغه په
صيانة الانسان ص (۱۲۵) کښ فرمائی: دا حدیث
ضعیف دے ځکه ددے په سند کښ (ماهان بن عیسی)
سیء الحفظ دے (وَتَقَّةَ جَمَاعَةٍ وَضَعْفَهُ آخِرُونَ بِسُوءِ حِفْظِهِ
وَكَثْرَةِ أَوْهَامِهِ)

دارنگه ابو جعفر المدنی الانصاری المؤذن پکښ
مجهول راوی دے، (وَقَالَ عَلِيُّ: إِنَّهُ لَا يُعْرَفُ رِوَايَةُ شُعْبَةَ عَنْ
أَبِي جَعْفَرٍ الْمَدَنِيِّ هَذَا وَلَا رِوَايَةَ لِأَبِي جَعْفَرٍ هَذَا عَنْ عُمَارَةَ بْنِ
خُزَيْمَةَ)۔

دے کر په صحابه کرامو او تابعین عظامو کښ نو اوس
څوک چه د هغوی نه روستو يو عمل ایجاد کوی نو دا د
رسول الله ﷺ نه ځان ښه گنړی او د صحابه کرامو او
تابعینو نه ځان اوچت گنړی۔ والله المستعان۔

دا يو څو دلائل ما په جلتی سره د علماء د کتابونو نه
رانقل کړی وو، دے باره کښ ډیر دلائل دی چه هغه لوتی
لوتی علماء ته معلوم دی او د هغوی کتابونه ترے ډک دی،
خصوصاً د احادیثو کتابونه نو هغه ته رجوع پکار ده۔ دا
رساله خو صرف د طالب انصاف دپاره اولیکله شوه او د
هغه جاهلانو د مقابله دپاره چه هغوی عوام الناس گمراه
کوی نو دا رساله هر مولا او امی ته په آسانی سره فائده
درکوی۔

أَسْأَلُ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَنْ يَقْبَلَهَا مِنِّي وَيَنْفَعَ بِهَا الْمُسْلِمِينَ
آمین۔

۲- دویم قول : شیخ الاسلام ابن تیمیہ پہ فتاویٰ (۱۶۷/۱) او شیخ محدث البانی پہ صحیح ابن ماجہ، صحیح الجامع الصغیر، مشکوٰۃ المصابیح کنیں فرمائی :
 دا حدیث صحیح دے لیکن ددے نہ پہ مخلوق باندے
 استغاثہ کولو استدلال خطاء دے حکم پدے کنیں خود
 ژوندی سپری پہ دعاء وسیلہ شومے دہ لکھ پہ ہغے کنیں داسے
 الفاظ دی :

(أَدْعُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيَنِي).

(اے د اللہ نبی ! د اللہ نہ او غوارہ چہ ماروغ کری)
 (کذا فی اوضح الاشارة فی الرد علی من اجاز الممنوع
 من الزيارة ص (۲۸۱) -

او کلمہ د «یا محمد» نہ خو قرآن کریم منع کریدہ نو د
 ہغے جائز کول پدے حدیث چہ ڀیر احتمالات لری د قرآن
 خلاف دے۔

بلہ وجہ دا دہ چہ دا آواز مخامخ کرے شومے دے نو پدے
 باندے استدلال کول چہ نداء غائب تہ جائز دہ - دا غلطہ
 خبرہ دہ، کما فعل البلخی۔

علامہ عبد السلام خضر الشقیری پہ السنن

والمبتدعات (۲۶۰) کنیں لیکھی :

وَحَدِيثُ الْأَعْمَى اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ
 الْحَدِيثِ صَحِيحٍ غَرِيبٍ وَهُوَ تَوَسَّلُ بِدُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَدْ
 اسْتَجَابَ اللَّهُ دُعَاءَهُ فَرَدَّ بَصَرَ الضَّرِيرِ فَهُوَ مُعْجَزَةٌ لِلنَّبِيِّ عَلَيْهِ
 السَّلَامُ عَظِيمَةٌ).

یعنی دے حدیث کنیں د رسول اللہ ﷺ معجزہ ذکر دہ او
 آواز نہ غیر اللہ تہ پکنیں نشتہ)۔

او دارنگہ پہ البراہین القاطعة کنیں خلیل احمد لیکنی
 دی :

اقول : اس قصہ میں تو خود فخر عالم زندہ اس عالم میں تھے اور آپ ﷺ کے ہی حکم
 سے یہ عمل ہوا تھا آپ ﷺ کی خدمت میں ہی حاضر تھے الخ ص (۲۲۲)

د عبارت حاصل دا دے چہ پدے کنیں غائب تہ آواز نہ
 شتہ بلکہ رسول اللہ ﷺ مخامخ وو۔ او د ہغہ پہ حکم
 سرہ دا عمل شومے وو۔ او گورہ التوسل للمحدث الالبانی۔

او ہر چہ «یا محمد» دے نو د ہغے د وئیلو نہ خو مخامخ
 او غائبانہ قرآن کریم کنیں منع شومے دہ۔ نو دے حدیث کنیں
 ہیخ دلیل نشتہ پہ جواز باندے۔

او دا حدیث شیخ محمد طاہر پہ «البصائر» کنیں پہ

هغه ظالم وو (کلا وحاشا) او دارنگه عثمان بن حنیف آیا
په توسل بالذوات قائل وو؟ هیچ کله داسه نه ده۔

(انظر التوصل الى حقيقة التوصل ص (۲۳۴ و ۲۳۵)

دارنگه شیخ الاسلام ابن تیمیہ په خپله فتاوی کښ
فرمائی: دا حدیث ضعیف دی (۲۶۶/۲۷۵/۱)

په اوضح الاشارة کښ لیکي:

(إِنَّ هَذَا الْحَدِيثَ مَعْلُولٌ بَعْدَ عَلَلٍ كَمَا ضَعَّفَهَا صَاحِبُ
صَيَانَةِ الْإِنْسَانِ وَشَيْخُ الْإِسْلَامِ ابْنُ تَيْمِيَّةٍ وَذَكَرَ الْعِلَلُ مُفَصَّلَةً
(۲۸۶/۲۸۵)

تولو علماؤ دا حدیث ضعیف گرځوله دی۔

دریمه شبهه:

دا ده چه عبد الله بن عمر رضی اللہ عنہ «یا رسول الله» «وامحمداه»
وئیلے دی کله چه د هغه خپه بودی (میرې) شوی وه لکه
الادب المفرد د بخاری (۲۵۰) کښ راځی او ابن سنی او
نووی په کتاب الاذکار (۲۷۱) کښ راوړی دی۔

ددی شبهه جوابونه دا دی: چه دا حدیث په الادب
المفرد کښ پدی الفاظو نقل دی:

(حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ

پوره تفصیل سره ضعیف کړیدی هلته ئی اؤگوره

(۱۳۵-۱۴۰)

○○○○○○○○

دویمه شبهه:

د دوی دا ده چه یو سرې به عثمان رضی اللہ عنہ خواته دیو حاجت
دپاره راتلو خو هغه به نه پوره کیدونو عثمان بن حنیف
رضی اللہ عنہ ورته دغه دعاء د ضرب البصر اؤخودله نو حاجت ئی پوره
شو نو دی نه صراحة معلومه شوه چه غائب ته آواز جائز
دی او دا حدیث طبرانی فی الصغیر، جامع الصغیر،
الترغیب والترهیب، مجمع الزوائد، انجاح الحاجة شرح
ابن ماجه (۱۰۰) کښ هم راوړی دی۔

جواب: ددی شبهه جواب دا دی چه دا روایت سنداً
ضعیف دی، پدی روایت کښ یو راوی دی «روح بن
صداق» او هغه ضعیف دی۔

(قَالَ ابْنُ عَدِيٍّ ضَعِيفٌ عِنْدَ الْجُمْهُورِ، وَقَالَ ابْنُ يُونُسَ
يُرْوَى أَحَادِيثٌ مُنْكَرَةً. كَمَا فِي التَّوَصُّلِ ص (۲۳۷)

۲- دارنگه دا روایت د الفاظ او متن په اعتبار هم خطاء
دی ځکه عثمان رضی اللہ عنہ ولې ددی سرې حاجت نه پوره کولو آیا

رَحْمَنُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثْتُ رَجُلًا ابْنُ عُمَرَ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ
كُرَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيْكَ فَقَالَ: مُحَمَّدٌ).

د ابن عمر رضی اللہ عنہ خپه بودی (میری) شوه نو چا ورته
وئیل: چه خپل محبوب رایاد کړه یعنی د خپل محبوب
م واخله نو دا تجربه ده چه د محبوب د نوم د یادولو په
مه خپه صحیح کیږي نو هغه د محمد صلی اللہ علیہ وسلم نوم
خستو نو دے روایت کښن آواز په «یا محمد» سره نشته
نه مدد غوختل د غیر الله نه شته او نه پکښن نداء غائب
ه شته او دا قسم روایت پدے الفاظو امام نووی په کتاب
ذکار (۲۷۱) کښن راوړیدے:

(عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: حَدَّثْتُ رَجُلًا رَجُلًا عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ فَقَالَ
بْنُ عَبَّاسٍ: أَذْكَرُ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيْكَ فَقَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَهَبَ
مَذْرُوعًا)

(د ابن عباس رضی اللہ عنہ په مجلس کښن دیو سړی خپه بودی
شوه نو ابن عباس رضی اللہ عنہ ورته اوفر مایل، تاته چه څوک
محبوب وی هغه رایاد کړه، هغه محمد صلی اللہ علیہ وسلم رایاد کړو نو
صحیح شو)

نو پدے روایت کښن هم «یا محمد» نشته او نه نداء غائب

ته شته او نه ابن عباس رضی اللہ عنہ دا وئیلی دی:
(اسْتَعِثْ بِأَحَبِّ النَّاسِ)

(مدد او غواړه یا آواز او کړه خپل محبوب ته) ځکه
صحابه کرام د شرك دشمنان وو او د شرك دُعاة (داعیان) نه
وولکېه دا اوسنی اهل بدعت چه گمراهی ته دعوت
ورکوي.

لیکن د دوی شبهه په بل روایت د هیشم بن حنش عن
ابن عمر کښن ده چه په هغه کښن دا لفظ دے (یا محمد) او
هغه په الادب المفرد کښن نشته صرف کتاب الاذکار د
نووی کښن دے چه منقول دے د ابن السنی ص (۶۰) نه.

دهغه جوابونه ډیر دیو دا چه دا نداء شوقیه ده او نداء
شوقیه په نزد د بعض علماؤ جائز ده.

كما في البراهين القاطعة (۲۲۰)

دویم جواب دا دے چه دوه روایتې د ابن عمر د کلمے د
(یا) نه خالی دی او یو روایت کښن (یا) حرف راغلی دے او
هغه روایت ضعیف دے سند ئے دا دے:

(حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ الْبَرْدَعِيِّ حَدَّثَنَا
حَاجِبُ بْنُ سُلَيْمَانَ تَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ تَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي

نو ثابتہ شوه چه دوى استدلال په ضعيف يا موضوع
يا په تاويلی ماويلی باندی وی، نص د قرآن او سنت نه
نشی پیش کول۔ والحمد لله۔

خلورمه شبهه:

نداء د خالد بن الوليد:

لکه البدایه والنهایه کنس راخی (۳۲۴/۶)

(وَنَادَى خَالِدٌ شِعَارَ الْمُسْلِمِينَ وَكَانَ شِعَارُهُمْ يَوْمَئِذٍ يَا
مُحَمَّدَاهُ)۔

دا د مسلمانانو شعار وویعنی د شپې نوم ئې دا ایخودی
وو۔

اول جواب: دا دې چه دا قصه سند نه لری، په یې سنډه
قصو عقیده ثابتول د مسلمان، خصوصاً د عالم کار نه
دې۔

دویم دا چه پدې روایت کنس نداء نشته بلکه دا نوم دې د
شپې پدې کنس استغاثه مطلوب نه ده ځکه که استغاثه او
فرياد مقصود وې نو داسې به ئې وئیلی وې یا محمد
انصرنا) لیکن صحابه کرام والحمد لله پاک وود شرك د
شائې نه او د هر قسم کلمات موهمه بالشرك نه نو ددې نه

سَحَاقٌ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ حَنْشٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ
(حدیث) پدې سند کنس هیثم بن حنش مجهول راوی
غلی دې۔

دویم محمد بن مصعب دې (قَالَ الْحَافِظُ فِي التَّقْرِيبِ
صَدُوقٌ كَثِيرُ الْغَلَطِ وَفِي تَهْذِيبِ التَّهْذِيبِ عَنِ ابْنِ مَعِينٍ لَيْسَ
سَيِّءٌ وَقَالَ الْبُخَارِيُّ كَانَ ابْنُ مَعِينٍ سَيِّءُ الرَّأْيِ فِيهِ وَقَالَ
نُسَائِيُّ ضَعِيفٌ وَقَالَ ابْنُ جَبَانَ سَاءَ حِفْظُهُ فَقَالَ يُقَلِّبُ
سَانِيْدٌ وَيَرْفَعُ الْمَرَاسِيْلَ لَا يَحْجُوزُ إِلَّا حَتَّاجٌ بِهِ)۔

او دارنگه په دې روایت کنس حاجب بن سلیمان دې۔
(قَالَ الْحَافِظُ فِي تَهْذِيبِ التَّهْذِيبِ قَالَ مَسْلَمَةُ بْنُ قَاسِمٍ
بَادِيَةٌ مُنْكَرَةٌ وَفِي تَقْرِيبِ التَّهْذِيبِ صَدُوقٌ يَهُمُّ مِنَ الْعَاشِرَةِ)
دویم سند ابن سنې ددې روایت داسې راوړې دې:

(أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ حَسَّانٍ الصُّوفِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ جَعْدٍ ثَنَا
هَيْثَرُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدِ الْخِ وَفِي هَذَا
سَنَدِ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ وَهُوَ وَإِنْ كَانَ ثِقَةً لَكِنْ
مَوْصِيٌّ صَاحِبُ الْحَدِيثِ الْمُنْكَرِ الَّذِي يَرَوِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
سَلَى حَمَلًا لِأَبِي جَهْلٍ كَذَا فِي لِسَانِ الْمِيزَانِ (۱۵۲/۱)

هې، البصائر من (۸۴/۱۸۹)۔

رَوَاهُ الْيُتْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَالْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ الْكَبِيرِ
(۳۰۴) وفتح الباری (۴۱۳) وابن الاثیر فی الکامل
(۵۵۶/۲) والاصابة فی (۱۶۴/۶) الخ

(بلال بن الحارث رضی اللہ عنہ راغے قبر د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تہ ئے
آواز اوکړو یارسول الله! باران اوغواړه خپل امت لره نو دے
روایت نه معلومېږي چه یارسول الله وئیل جائز دی)-
د دے جوابونه واوره:

اول دا چه آیا استسقاء به رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د مړونه کوله
او کۀ نه مونخ به ئے کاوه، هیچرے د مړونه استسقاء
شریعت جائز نه گنېږي-

★ دویم دا چه دے حدیث کښن واقعہ د خوب راځي او
خوب لره په شریعت کښن خۀ حیثیت نشته-

★ دریم دا چه دۀ چه رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم تہ آواز اوکړو آیا
هغه ورلره استسقاء اوکړه؟ نه ئے ده کړے-

دارنگه دے حدیث کښن نور ډیر علل دی چه هغه کتاب
التوصل الی معرفة التوصل المشروع والممنوع
(۲۴۸) ذکر کړی دی- هرچه سند د دے روایت دے نو فتح
الباری کښن داسے الفاظ راځي (جاء رجل) یو سړے راغے چه

استدلال کول د جهلاؤ او د اهل الزیغ طریقہ ده همیشه
پاره مشرکین او مبتدعین او دهریبه د داسے قسم
بجملاتوے سنده قصونه استدلال کوی او د هغه کتابونو
د رسالونه استفاده کوی چه یا مشرک لیکلی وی یا به
سندہ کتاب وی، همیشه له دوی نه دلیل د قرآن او د سنت
سحیحہ غواړه نو دوی به حیران وی او هیڅ جواب به نه
سی درکولے (الحمد لله) چه د داسے قسم مشرکانو په مقابله
سښن الله پاک حق والا پیدا کړل (لِكُلِّ فِرْعَوْنَ مُوسَى) ما چه
رساله لیکله نو ما ته د دے مشرکینو ډیرے درسی رسالے
بلاؤ شوی چه هغه کښن ئے خالص د شرک ثابتولو کوشش
کړے وونو د نهایت غصے په وجه ما دا یو څو کلمات
اجمع کړل چه د مشرکینو زړه پرے اوسوزی-

إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ-

پنځمه شبهه:

دا ده چه حدیث د بلال بن الحارث کښن راځي:
(عَنْ مَالِكِ الدَّارِ قَالَ أَصَابَ النَّاسَ قَحْطٌ فِي زَمَنِ عُمَرَ بْنِ
خَطَّابٍ فَجَاءَ بِلَالُ بْنُ الْحَارِثِ إِلَى قَبْرِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اسْتَسْقِ لَأَمَّتِكَ فَإِنَّهُمْ قَدْ هَلَكُوا الْحَدِيثُ)

هغه پته نه لږی چه خوك دے روایت د مجهول لره اعتبار
نه شته دارنگه د هغه عمل حجت بالكل نه شی کیدے۔

دویم دا چه كه دا سر په بلال بن الحارث شی نو د هغه په
سند كښ سيف بن عمر الضبی الاسدی دے :

(وَيَقَالُ التَّمِيمِيُّ وَيُقَالُ السَّعْدِيُّ الْكُوفِيُّ وَقَدْ ذُكِرَ هَذَا
لِرَجُلٍ فِي مُصَنَّفِ الْفَتْوحِ وَالرَّدَّةِ مِنَ الْمَجْهُولِينَ وَقَالَ عَبَّاسُ
بْنُ يَحْيَى ضَعِيفٌ، وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ: لَيْسَ بِشَيْءٍ وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ
مُتْرُوكٌ، وَقَالَ ابْنُ جَبَانَ مُتَّهَمٌ بِالزُّنْدَقَةِ).

او سيف بن عمر الضبی ډیر ضعیف بلکه زندیق راوی
دے او مجهول هم دے په نزد بعض علماؤ نو دا قسم روایت
لره هیڅ اعتبار نه شته چه د عقیدے یوه مسئله دے په
داسے غلط او ضعیف یا موضوع روایت باندے ثابتہ شی
(التوصل ۲۵۲)

او تاریخ کبیر د بخاری کښ دا روایت داسے راغلی :
(قَالَ عُمَرُ: يَا رَبِّ لَا أَلُو إِلَّا مَا عَجَزْتُ عَنْهُ. قَالَ فِي قَحْطِ)
(ای الله! زه د قوم ډیر رعایت کوم او کوتاهی نه کوم مگر
کوم شی چه زما دوسع نه کیږی نوته ما په هغه مه
رانيسه۔ د قحط په وخت کښ دا خبره کړی و)

نو دا مبتدعین تاریخ کبیر د بخاری هم پیش کوی او
حال دا دے چه په هغه کښ د دوی خه شبهه نشته۔

انظر البصائر للشيخ محمد طاهر (۱۲۸/۱۲۹) مفصلاً
میزان الاعتدال۔

شبهه شبيهه :

دا ده چه یو روایت کښ «يَا عِبَادَ اللَّهِ أَعِينُونِي» راغلی
دی۔ مطلب دا چه کوم شخص نه په صحراء کښ سورلی
ورکه شی یا ترے لار خطاء شی نو داسے دے اووائی چه ای
عباد الله ما سره مدد اوکړی نو دده سره به مدد اوشی نو دے
روایت کښ غائب ته آواز شوم دے او دا روایت نووی په
کتاب الاذکار (۲۰۱) کښ راوړی دے۔ مفصلاً۔

د دے شبهه جوابونه دا دی :

(قَالَ فِي مَجْمَعِ الزَّوَائِدِ (۱۳۲/۱۰) فِي هَذَا الْبَابِ ثَلَاثُ
أَحَادِيثَ أَثْنَانِ ضَعِيفَانِ الْأَوَّلُ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ عَنِ النَّبِيِّ
ﷺ قَالَ إِذَا أَضَلَّ أَحَدُكُمْ الْحَدِيثَ رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ وَرِجَالُهُ قَدْ
وُثِّقُوا عَلَى ضَعْفٍ فِي بَعْضِهِمْ إِلَّا أَنَّ يَزِيدَ بْنَ عَلِيٍّ لَمْ يُدْرِكْ
عُتْبَةَ)۔

دا روایت د دوه وجو نه ضعیف دے یو په دے روایت کښ

دوه ضعیف راویان دی۔ دویم دا چه حدیث منقطع دی۔

۲- دویم حدیث: عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا انْفَلَتَتْ ذَابَّةُ الْحَدِيثِ رَوَاهُ أَبُو يَعْلَى وَالتَّطَبَّرَانِي وَفِيهِ مَعْرُوفُ بَنٍ حَسَّانٍ وَهُوَ ضَعِيفٌ (دا حدیث هم ضعیف دی، انظر

هذا التفصيل في التبيان (۱۴۶)

وَقَالَ الذَّهَبِيُّ قَالَ ابْنُ عَدِيٍّ مَعْرُوفُ بَنٍ حَسَّانٍ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ وَزَادَ ابْنُ حَجَرٍ فِي اللِّسَانِ مَجْهُولٌ)۔

او دریم حدیث کنب دا قسم الفاظ نشته بلکه په هغه کنب ذکر د ملائکو شوی دی، د غائب یا د مری کوم ذکر په کنب نشته۔ نو داسه قسم ضعیف روایاتو نه شرک ثابتول او یا په هغه استدلال کول د جاهلانو کار دی۔ دا تفصیل په البصائر کنب هم اؤگوره (۱۹۰/۱۹۲)۔

دارنگه رشید احمد گنگوھی فرمائی: دی کنب نداء مپوته نشته بلکه غائب او مپوته آواز کول شرک دی اؤگوره (۱/۸۹/۸۸/۹۰) دارنگه اؤگوره ضعیف الجامع الصغير للمحدث الالباني ص (۳۸۳) رقم الحديث (۴۴۰) وسلسلة الاحاديث الضعيفة والموضوعة (۶۵۵/۶۵۶) تفصيلاً مع الرد على هؤلاء المشركين باتم تفصيل ووضح

بيان فانظر ذلك فانه هام جداً جرى الله الشيخ الالباني عنا وعن الاسلام!۔

○○○○○○○○

اوومه شبهه:

دا ده چه کعب بن حمزه په اشعارو کنب «یا محمد» وئیل دی (يَا مُحَمَّدُ يَا مُحَمَّدُ يَا نَصْرَ اللَّهِ أَنْزِلْ)۔ انتهى كذا في فتوح الشام (۱۹۶) للواقدي۔

دارنگه په بهنسا جنگ کنب د مسلمانانو دا شعار وو (يَا مُحَمَّدُ، يَا مُحَمَّدُ) (يَا نَصْرَ اللَّهِ أَنْزِلْ)۔ فتوح الشام (۲۱۸/۱) للواقدي۔

دده شبهه جواب دا دی چه واقدي مؤرخ دی چه علماؤ د هغه په باره کنب داسه وئیلی دی:

(قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ هُوَ كَذَّابٌ يَقْلِبُ الْأَحَادِيثَ وَقَالَ ابْنُ مَعِينٍ لَيْسَ بِشَقِيٍّ وَقَالَ مَرَّةً لَا يُكْتَبُ حَدِيثُهُ وَقَالَ الْبُخَارِيُّ وَأَبُو حَاتِمٍ مَتْرُوكٌ، وَقَالَ أَبُو حَاتِمٍ وَالنَّسَائِيُّ: يَضَعُ الْحَدِيثَ وَقَالَ الدَّارِقُطَنِيُّ فِيهِ ضَعْفٌ وَقَالَ ابْنُ عَدِيٍّ أَحَادِيثُهُ غَيْرُ مَحْفُوظَةٍ وَالْبَلَاءُ مِنْهُ وَقَالَ ابْنُ الْمَدِينِيِّ يَضَعُ الْحَدِيثَ وَقَالَ إِسْحَاقُ بْنُ الطَّبَّاعِ: رَأَيْتُ الْوَاقِدِيَّ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ يُسِيءُ

اعتبار نشتہ اول بہ دلیل د قرآن او سنت صحیحہ نہ
راوړی بیا بہ تائید کښ احوال پیش کړی او چه ته صرف
اقوال د علماؤ دلیل گرځوی نو دا څه دلیل نشی کیدے۔

دویم دا چه د نابغه په اشعارو کښ دا الفاظ دی

وَيَا قَبْرَ النَّبِيِّ وَصَاحِبِيهِ	أَلَا يَا غَوْنَنَا لَوْ تَسْمَعُونَا
--------------------------------------	---------------------------------------

پدے بیت کښ د قبر نوم اخستل شوی دے او په آخر
کښ دا لفظ دے (لو تسمعونا) کچرته تاسو اوریدل کول
شیء اے قبر د رسول الله او اے قبر د ابوبکر او عمر، نو پدے
روایت کښ رد دے پدے چه غائب او مړی ته آواز کول په
فائدے دی۔

بله دا چه ددے روایت سند په الاستیعاب د ابن عبد البر
(۵۸۶/۳) په حاشیه د الاصابه کښ نه دے ذکر کړی نو په
بے سند قصه دین ثابتول د اهل زیغو کار دے، قرآن او
سنت زموږ او ستاسو د عقیدے دپاره کافی دی، دے باب
کښ قصو ته حاجت نشته۔

او په مرثیه د صفیه رضی الله عنها کښ په اشعارو کښ
داسے الفاظ نقل دی :

سَلَاةً وَقَالَ ابْنُ رَاهُوِيَهْ هُوَ عِنْدِي مِمَّنْ يَضْعُ الْحَدِيثَ ثُمَّ قَالَ
ذَهَبِي فِي الْمِيزَانِ بَعْدَ مَا ذَكَرَ الْأَقْوَالَ فِيهِ وَاسْتَقَرَّ الْإِجْمَاعُ
عَلَيْ وَهْنِ الْوَاقِدِيِّ۔ مِيزَانِ الْاَعْتِدَالِ (۶۶۲/۴) الی (۶۶۶)
قَالَ ابْنُ حَجَرٍ فِي تَقْرِيبِ التَّهْدِيبِ : الْوَاقِدِيُّ مَتْرُوكٌ مَعَ سَعَةِ
جِه (۳۱۲/۱)

ددے عبارت حاصل دا دے چه د مذکورہ روایاتو نقل
ونکی کذاب دروغجن سرے دے۔

دویم جواب دا دے چه حجت صرف په کلام د الله او په
کادیشو د رسول الله ﷺ کښ دے په بل کس کښ هیڅ
حجت نشته۔ دریم دا چه دے روایاتو کښ د الله نه مدد
موختل دی، د رسول الله ﷺ نه پکښ مدد موختل
سته نو د جاهلانو استدلال پرے صحیح نه دے۔

اتمه شبهه:

اشعار د نابغة الجعدي :

دارنگه اشعار د صفیه رضی الله عنها۔ دارنگه اشعار د
بنب بنت علی دوی پیش کوی چه په بعضو کښ لفظ د
رسول الله وغیره راغله دے۔

ددے شبهه جوابونه، اول دا چه اشعارو لره دین کښ څه

دویم دا چه سند ددے روایت راوړل پکار دی او هغه کوم دے؟ ځکه چه دین کښ یې سنده خبرو له اعتبار نشته. دریم دا چه دا خو مرثیه ده چه د حسین رضی الله عنها په باره کښ وئیلے شوم ده او په مرثیه کښ خطاب کول مقصد نه وی بلکه د ژوندوزړه نرمول مقصد وی، لکه د ابن کثیر په البدایة والنهاية (۸/۲۱۰) کښ دی.

نو په اشعارو او غیر مسند اقوالو باندې خپل دین بریادول او خپله عقیده او د عوامو مسلمانانو عقیده گنده کول نه دی جائز، آیا تاسو دا نه دی اوریدلی چه په باب د عقیده کښ یقیني دلائلو ته ضرورت دے، او په ظنیاتو او ضعیف روایاتو عقیده نه ثابتیږی.

بلکه صحیح قول دا دے چه په ضعیف السند حدیث مرفوع باندې یو عمل نه شی مشروع کیدې نو پاتے لا مقطوع او ضعیف او یا شعر او بیت او مرثیه باندې خپل دین ثابتول د جهلاؤ کار دے، هر مسلمان له پکار دی چه د خپل ایمان حفاظت او کړی او د مشرکانو او مبتدعینو په غلطو روایاتو او مزخرفو خبرو دوکه نه شی، ځکه د هرې خبرې تپوس به الله پاک زمونږ او تاسو نه کوی، خصوصاً د

آلَا يَارَسُولَ اللَّهِ كُنْتَ رَجَاءً نَا | وَكُنْتَ بِنَا بَرًّا وَلَمْ تَكْ جَافِيَا

دا حدیث اولاً ضعیف دے، منقطع دے په مینځ د عروۍ بن الزبیر او د صفیه کښ ځکه عروۍ په سنه (۲۹) کښ پیدا شوم دے او صفیه رضی الله عنها د عروۍ نه نهه کاله مخکښ وفات شوم ده، کما فی التوصل (۳۲۲/۳۲۴)

دویم دا چه دا روایت مجمع الزوائد (۹/۳۹) کښ راوړې دے او هغه د مرثیې (ستاینې) روایت دے پدې کښ نداء مرض نه وی بلکه صرف توجع او تحزن (غم او خفگان بکاره کول) غرض وی، لکه علماء پدې خبره پوهیږی.

نو پدې استدلال کول هم غلط دی، او هر چه آواز او شعار د زینب بنت علی دی نو هغه دا دے:

(يَا مُحَمَّدَاهُ، يَا مُحَمَّدَاهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَمَلِكُ السَّمَاءِ الْخ
بدایة والنهاية (۸/۱۹۳)

د هغې جواب دا دے چه زینب یوه زنانه ده دهغه قول په ست باندې څه دلیل نه شی کیدې، بلکه قرآن او حدیث نیول پکار دی، نو اے مسلمانانو د هر رطب او یابس مده او اوچ) پسے خپل دین مه تابع کوی.

ایمان تپوس خو ډیر ضروری دے لکه څرنگ چه ایمان راوړل فرض دی۔

دارنگه د ایمان د جوړیدو او خرابیدو علم هم فرض دے، نو مسلمان بحیثیت مسلمان دے د کلمات شرکيه او بدعيه نه ځان اوساتی، دا وجه ده چه رسول الله ﷺ مونږ ددے الفاظو نه منع کړی یو، چه یو انسان او وائی: (ما شاء الله وشئت) یعنی کله چه د الله خوبه شی او ستا خوبه شی دارنگه (أَنَا فِي حَسْبِكَ) (زه تالره کافی یم) وَمَالِي إِلَّا أَنْتَ (زما نور څوک نشته صرف ته ئی) (وَحَبِثْتُ نَفْسِي) (زما نفس خبیث شو) (وَيَا حَيَّةَ الدَّهْرِ وَرَاعِنَا) (ایه نا امیدی د زمانه او راعنا لفظ) ددے الفاظو د وئیلو نه مونږ منع شوی یو، دارنگه د ټولو موهم الفاظو نه منع راغله ده کما فی رد المحتار والقرطبی (۵۷/۲) والجواب الکافی لابن القيم (۱۲۵)

و سبحانک اللهم وبحمدک اشهد ان لا اله الا انت استغفرک واتوب الیک وصلى الله على نبینا محمد وآله وصحبه وسلم تسليماً كثيراً۔

خاتمه

ددے رساله حاصل دا دے چه دے مذکوره الفاظ شرکيه او بدعيه نه ځان ساتل فرض دی او کوم الفاظ چه موهم د شرک وی اگرکه ستا عقیده د شرک نه ده خو بیا هم ځان ساتل ترے پکار دی، بعض د هغه الفاظ موهمه و نه » یارسول الله» وئیل دی که دا چغه د استغاثه دپاره وی نو بیا شرک دے، او دارنگه که غائبانه وی، او که د رسول الله ﷺ په ژوند کښ مخامخ شوی وی نو بعینه ادب او احترام دے، او پس د مرگ نه د قبر په خوا کښ بهترین درود چه متفق علیه روایاتو کښ نقل دے هغه: «اللهم صل على محمد وعلى آل محمد كما صليت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد، اللهم بارك على محمد وعلى آل محمد كما باركت على ابراهيم وعلى آل ابراهيم انك حميد مجيد»۔ (جلاء الافهام)

دا درود وئیل پکار دی او ددے درود نه بل څه ته اعراض

کول نقصان دے، او کة «السلام عليك يا رسول الله» او وائی
د قبر په خوا کښن نو دا د صحابو نه نقل شته لکه مو طاً
امام مالک کښن د ابن عمر رضی اللہ عنہما روایت دے چه هغه به داسے
سلام اچولو کله به چه د سفر نه راغے او د رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم د
قبر زیارت به ئے کولو، کما فی مجموعة الفتاوی

او هر چه کلمه د «یا محمد» ده نو هغه په ټولو طریقو
سره حرامه ده، کة غائبانه وی او که مخامخ وی او که د قبر
په خوا کښن وی۔ حکم هغه شرک دے یا بے ادبی ده، دارنگه
نداء غائب ته د مدد دپاره حرامه ده۔ او کة مدد دپاره نه وی
نو موهم د شرک ده اولغوه ده او ددے نه اجتناب (پرهیز)
لازم دے او دا د دین ضروری مسئله ده په ضعیف او
منگړت روایاتو نه ثابتیږی، او دارنگه په شروحو او
حواشیو او په مجملاتو نه ثابتیږی، هر مسلمان له د حق
اتباع پکار ده د ضد او تعصب نه به الله تعالی ته توبه مونږ
ټول اویاسو۔

وَسُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ۔
تمت يوم الاحد ۲۲/ صفر المظفر سنه (۱۴۱۲ هجرى)
بعد صلوة العصر

فی جامعة تعليم القرآن والسنة مسجد حمزة
رضی الله عنه بیرون گنج گیت بشاور پاکستان
بیراع العبد الضعیف "ابو محمد امین الله" والحمد لله رب
العالمین.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library